Povrede etičkog novinarskog Kodeksa časti prema prijavama Hrvatskom novinarskom društvu

Homa, Melita

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:193685

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

THE ACADEMY OF ARTS AND CULTURE IN OSIJEK

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU

ZAVRŠNI RAD

Osijek, 12.srpnja 2018. Melita Homa

(datum predaje rada) (ime i prezime)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU

ZAVRŠNI RAD

TEMA: Povrede etičkog novinarskog Kodeksa časti prema prijavama Hrvatskom novinarskom društvu

PRISTUPNIK: Melita Homa

Ime i prezime

Osijek, 12.07.2018. _____

(datum predaje rada) (potpis)

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU	
ZAVRŠNI RAD **Znanstveno područje:** **Znanstveno polje:** **Znanstvena grana:**	
Prilog:	**Izrađeno:**
	Primljeno:
	MENTOR: **KOMENTOR:**
	Mj:
	Broj priloga:
	PRISTUPNIK:

Mentor:

doc.dr.sc. Ivica Šola

(potpis)

Predsjednik Odbora

za završne i diplomske ispite:

(potpis)

SADRŽAJ

Uvod 2

ETIKA I NOVINARSTVO 3

HRVATSKO NOVINARSKO DRUŠTVO 7

O KODEKSU ČASTI HRVATSKIH NOVINARA 8

ANALIZA POVREDA KODEKSA ČASTI HRVATSKIH NOVINARA TIJEKOM DESETOGODIŠNJEG RAZDOBLJA (2008.-2017.) 10

- Izdvojeni slučajevi povreda Kodeksa časti HND u 2008. godini 10
- Izdvojeni slučajevi povreda Kodeksa časti HND u 2009. godini 13
- Izdvojeni slučajevi povreda Kodeksa časti HND u 2010. godini 18
- Izdvojeni slučajevi povreda Kodeksa časti HND u 2011. godini 21
- Izdvojeni slučajevi povreda Kodeksa časti HND u 2012. godini 25
- Izdvojeni slučajevi povreda Kodeksa časti HND u 2013. godini 28
- Izdvojeni slučajevi povreda Kodeksa časti HND od 9. srpnja 2013. do 12. srpnja 2014. godine 31
- Izdvojeni slučajevi povreda Kodeksa časti HND od 30. lipnja 2014. do 30. ožujka 2015. godine 34
- Izdvojeni slučajevi povreda Kodeksa časti HND od 29. svibnja 2015. do 17. ožujka 2016. godine 36
- Izdvojeni slučajevi povreda Kodeksa časti HND od 21. travnja do 13. listopada 2016. godine 39
- Izdvojeni slučajevi povreda Kodeksa časti HND u 2017. godini 43
- Usporedba najčešćih kršenja novinarskog Kodeksa časti u desetogodišnjem razdoblju (2008.-2017.) 46

Zaključak 48

Literatura 49

PRILOG: Kodeks časti hrvatskih novinara

UVOD

U svijetu medija u kojemu su informacije tražene važno je poštivati i određena etička načela, jednako kao i slobodu medija. Etika je u profesionalnom životu svakoga novinara vrlo važna jer kršenje temeljnih prava i sloboda pojedinaca, kao i zadiranje u njihovu privatnost, zbog izvještavavanja u medijima, može izazvati nesagledive posljedice. Zbog svega toga unutar novinarske struke još se odavno krenulo u samoregulaciju i postavljanje pravila kojih se novinari i urednici moraju pridržavati. Hrvatsko novinarsko društvo ima više od stoljeća dugu tradiciju, a ima i svoj vlastiti Kodeks časti hrvatskih novinara. Povrede tog etičkog kodeksa razmatra Novinarsko vijeće časti. U ovom završnom radu analizirala sam razdoblje prijavljenih kršenja Kodeksa od 2008. do 2017. godine, te izdvojila neke od zanimljivijih slučajeva kako bih dobila objektivnu sliku stanja etičnosti u hrvatskom novinarstvu.

ključne riječi: mediji, etička načela, samoregulacija, Kodeks časti hrvatskih novinara, povrede

ETIKA I NOVINARSTVO

Tijekom svog profesionalnog puta novinari na našim prostorima prolazili su i kroz velike političke promjene. Stjepan Malović piše o slobodi medija u dva različita politička sustava. *„Novinari, pogotovo oni koji imaju višegodišnje, neugodno iskustvo rada u zemljama autoritarnih društvenih sustava i kontroliranih medija, sanjaju o slobodi novinara zemalja zapadne demokracije“*.[1] S druge strane svjestan je i novinarskog pisanja u kapitalističkom društvu i korporativnog novinarstva gdje su novinari *„podvrgnuti pritisku vlasnika i agresivnog infotainmenta, upozoravaju na to kako je krhka sloboda medija“*.[2] Sve to vrlo često dovodi do kršenja etičkih normi u novinarstvu. Ta pojava nije mimoišla nikoga, čak ni velike i svjetski poznate novine poput New York Timesa koji su priznali netočno izvještavanje iz rata u Iraku. U najprodavanijim američkim dnevnim novinama USA Today objavljene su lažne reportaže novinara Jacka Kellija. Pad profesionalnog novinarskog standarda događa se i u Hrvatskoj, Malović tako ističe da i hrvatski *„mediji vrve skandalima, senzacijama, ali i neprovjerenim informacijama, manipulacijama i slično. I u nas ugledni mediji, ne samo senzacionalistički, poput Feral Tribunea objavljuju neistinite informacije, koje su prisiljeni demantirati“*.[3] Novinari često nisu svjesni koliko je njihova moć velika. Dezinformacije i otkrivanje privatnih elemenata nečijeg života mogu nanijeti veliku štetu pojedincu. Sve to *„može razoriti nečiji društveni ugled, obiteljski život, pa čak i dovesti do katastrofalnih posljedica.“*[4]

Htjeli to ili ne, novinarstvo je u izravnoj vezi s etikom. Svaka napisana i izgovorena riječ pod povećalom je javnosti. U većini slučajeva za kršenje etike krive se novinari, no to nije uvijek tako. Urednici često krše novinarsku etiku da bi povećali nakladu novina, podigli gledanost i sl. Činjenica je , kao što piše Melita Poler da je *„etika neodvojiva od kvalitetnog, profesionalnog novinarstva.“*[5] No tu se danas suočavamo s osnovnim problemom - masovni mediji nisu proizvod vrhunskih novinarskih profesionalaca kao što je to bilo nekada. Moderno doba i informacijska tehnologija *„omogućila je da neki novi klinci proizvode novine, emitiraju radio ili tv program ili pak vrte svoju www stranicu bez ikakvih problema“*.[6]

[1] Malović 2004, 32
[2] isto, 32
[3] isto, 33
[4] isto, 35
[5] Poler 1998, 29
[6] Malović i dr. 2007, 44

Kodeksi nisu nastajali slučajno, nego nakon situacija u kojima su se novinari sve češće našli u etički dvojbenim situacijama. Stoga su sami, unutar svoje profesije, počeli pisati pravila. Ona im služe kao smjernice. Na svijetu ne postoji nijedan kodeks, zakon ili konvencija koji su jedinstveni za sve i koji bi razriješili sve moralne dvojbe s kojima se novinari svakodnevno susreću. *„Novinari se s etičkim kodeksom nikada ne suočavaju na akademski, odnosno teorijski način, nego su u određenom trenutku prepušteni sami sebi svom znanju i obrazovanju“*.[7] Da to ne bude tako intenzivno se radilo pa tako postoji niz deklaracija i kodeksa vezanih uz etiku novinarstva. No, nažalost, zbog brzine objavljivanja i novih oblika elektronskih medija u njima često pišu ljudi koji ne poznaju ni osnove novinarstva. Sve je to dovelo novinarstvo na vrlo niske grane, a nekadašnja vrlo poštivana struka danas to sigurno više nije. Stoga su greške i povrede etike vrlo česte. Međunarodna federacija novinara donijela je deklaraciju koja je svojevrsni etički standard ponašanja novinara, a u njoj je na prvom mjestu poštivanje istine, kao i pravo na objektivni komentar.

Govorimo li o slobodi izražavanja misli, ona je neotuđivo pravo čovjeka i jedno od temeljnih prava. U demokratskim društvima osjetile su se i negativne pojave uz slobodu izražavanja *„jer su tisak i ostala sredstva masovnih komunikacija nerijetko, pozivajući se na ustavno načelo slobode izražavanja misli, zadirale u osobnu sferu građana“*[8] objašnjava poznati hrvatski pravni stručnjak Petar Novoselec. Tako su u sukob došle dvije ustavom zagarantirane slobode, sloboda izražavanja misli i pravo na čast i ugled. Taj problem riješava Kazneni zakon. No bez obzira na to, Stjepan Malović u svom članku ističe da na svijetu ne postoji nijedan zakonski akt koji bi ograničio slobodu izražavanja, tako da i poznati prvi amandman *„Ustava SAD-a uređuje da kongres neće izglasati nijedan zakon koji će uskratiti slobodu tiska“*.[9]

Sloboda izražavanja itekako je vrijedna, no pri tome se mora pažljivo odvagnuti povređuju li ta sloboda etičke norme profesionalnog novinarstva. Zbog toga je etično ponašanje novinara jedno od najvažnijih načela u novinarskom poslu. Toga je svjesna i Međunarodna federacija novinara *„koja je donijela deklaraciju koja služi kao etički standard profesionalnog ponašanja novinara“*.[10] Prema Deklaraciji, novinar se mora koristiti moralnim metodama, poštivati profesionalnu tajnu, i ne smije poticati diskriminaciju po bilo kojoj osnovi, kao i to *„da će smatrati velikom uvredom:plagijat, zlobne pogrešne interpretacije*

[7] Majstorović 2010, 57
[8] Novoselec 1992, 69
[9] Malović 2004, 34
[10] Sapunar 1995, 287

klevete i neosnovane optužbe, a i prihvaćanje mita radi tiskanja neke informacije".[11] S druge strane prije nekoliko godina usvojena je i Međunarodna deklaracija o zaštiti novinara jer u potrazi za istinom dok istražuju potrebno je zaštiti i njihova prava. U UN-ovoj Općoj deklaraciji o ljudskim pravima iz 1948. ističe se da svaki pojedinac ima pravo na slobodu izražavanja svojih mišljenja i da *„to pravo uključuje slobodu zadržavanja mišljenja bez uplitanja i slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja putem bilo kojeg medija i bez obzira na granice"*.[12] Na unapređenju etičkih dokumenata neprestano se radi. Münchenska deklaracija donesena 1971. spominje pravo na informaciju kao jedno od temeljnih prava. Meksička deklaracija usvojena 1980. godine najviše govori o istinitom izvještavanju i društvenoj odgovornosti svakog novinara. I unutar zemalja, pojedinačno, donose se različiti dokumenti i kodeksi ponašanja. pa je tako u SAD-u nastao *„SIGMA DELTA CHI kodeks sa specifičnim pravilima za djelovanje novinara"*.[13] Švedska čak ima i ombudsmana za medije koja rješava konfliktne situacije.

Neotuđivo pravo slobode izražavanja, a time i za slobodu novinarstva ima visoku cijenu. Danas je to možda najvidljivije na Internetu gdje ima svega i svačega- od kvalitetnih web sadržaja do tekstova koji se ne mogu nazivati novinarskim i u kojima ima govora mržnje, rasizma i pedofilije. Zbog toga je iznimno važna samoregulacija novinarske profesije jer *„novinari imaju golemu moć koje kadšto nisu ni svjesni"*.[14] To je posebno vidljivo kada se objavljuju dezinformacije koje mogu uništiti nečiji ugled i izazvati velike traume. Novinari imaju veliku odgovornost u provjeravanju informacija prije nego li objave svoj tekst, no jednako tako da bi to mogli korektno obaviti moraju imati pravo na pristup informacijama. Ono što je još davno isticao otac američkog novinarstva Joseph Pulitzer i danas vrijedi, a to je točnost svega onoga što novinar navodi u tekstu. Danas na tržištu ima toliko medija da se oni neprestano natječu u brzini, gledanosti i čitanosti, pa je vrlo lako prijeći tu nevidljivu i tanku granicu etičkih normi. Zanimljivo je spomenuti da se i javna televizija našla na tom putu u utrci za gledanošću koju vodi s komercijalnim televizijama, a tu su možda najveće i najvidljivije posljedice u informativnom programu. Etičke norme jednake su za sve, bilo da se radi o javnom medijskom servisu ili komercijalnim medijima. HRT kao javni servis ima i Etički kodeks kojeg provodi Etičko povjerenstvo, a djeluju nakon što zaprimi pisanu prijavu.

[11] Portal hazud.hr, autorica: Nada Landeka, Deklaracija međunarodne federacije novinara koja služi kao etički standard profesionalnog ponašanja novinara, objavljeno 20.12.2015.

[12] Portal narodne-novine.nn.hr,Odluka o objavi o Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, objavljena 12. studenog 2009.

[13] Sapunar 1995, 289

[14] Malović 2004, 35

Okvir profesionalnog ponašanja za sve je isti. Gordana Škaljac ističe da *„kršenje etike na javnoj televiziji znači da ona ne ispunjava svoju ključnu ulogu-ulogu javnog servisa-zbog koje građani i plaćaju pretplatu“*.[15] U Hrvatskoj imamo Vijeće za elektroničke medije koje u svojoj nadležnosti ima i sankcioniranje kršenja etičkih načela, međutim ono to vrlo rijetko radi i više se bavi tehničkim pitanjima poput određivanja duljine reklamnih blokova i sl. Zbog toga je, kao što sam već i spomenula, važna regulacija i samoregulacija novinarske struke koja je, kao što ističe Gordana Vilović *„važan element podizanja razine etičnosti i sposobnosti razlučivanja u donošenju odluka u svakodnevnon novinarskom poslu“*.[16] Iako se to na prvi pogled čini jednostavnim , u stvarnosti nije. Ništa ne jamči da će postojanjem Kodeksa novinarima biti olakšan njihov posao. Danas se novinari nalaze u svojevrsnom procijepu. Rade za plaću, a novine ovise o nakladnicima. Novinari nisu radnici poput drugih jer *„oni snose odgovornost za svoj proizvod koji mora biti usklađen s etičkim standardima profesije.“*.[17] Ako mediji gube povjerenje, gube i čitatelje, slušatelje i gledatelje, a tako i svoj značaj što su hrvatskih novinari mogli i primjetiti raspravljujući o tome na godišnjim skupštinama Hrvatskog novinarskog društva.

Kodeksa valjanog postupanja nisu se pridržavali u Večernjem listu izvještavajući s dva velika događanja na koja su imali privremeni embargo. Taj dnevni list prekršio je dogovoreni embargo objavljujući najavu proglašenja kardinala Alojzija Stepinca blaženim prije roka. No još gore posljedice imalo je objavljivanje teksta napisanog unaprijed, prije dolaska Rona Browna u Dubrovnik, i to s njegovim izjavama. No nepažnjom urednika tekst je objavljen, bez da su provjerili je li zrakoplov sletio. Naime, u međuvremenu se dogodila teška zrakoplovna nesreća u kojoj su Ron Brown i gospodarstvenici poginuli. Riječ je o neoprostivoj novinarskoj pogrešci. Ovaj primjer u Malovićevoj Etici novinarstva navodi se kao *„primjer narušavanja temeljnog etičkog načela istinitog izvještavanja. Opisani događaj nikada se nije dogodio.“*[18] Marko Sapunar u svojoj knjizi „Osnove znanosti o novinarstvu“ ponovio je Biagijev popis sedam dvojbenih etičkih okolnosti kod novinara u kojemu se navode *„plagijat, podmićivanje, sukob interesa, prikrivanje informacija, prijevara, napad na privatnost i pretjerana angažiranost ili prikrivanje“*.[19] Za novinarsku etiku Melita Poler ističe da je riječ o živoj etici *„koja svoje temelje isprobava u životu“*.[20] No kako se danas mnogi

[15] Škaljac 2011, 109
[16] Vilović 2003, 967
[17] Malović 2003, 34
[18] Malović 1998, 64
[19] Sapunar 1995, 285
[20] Poler, 42

bave novinarstvom, tako je vidljiva i nedovoljna kultura novinara. Mario Plenković ističe da je novinarstvo *„kao i atomska energija, poput dvosjeklog mača“*.[21]

HRVATSKO NOVINARSKO DRUŠTVO

Samoregulaciju u hrvatskom novinarstvu nastoji provoditi Hrvatsko novinarsko društvo staro više od stotinu godina. Zanimljivo je što su među njegovim osnivačima davne 1910. godine bili i Antun Gustav Matoš i Marija Jurić Zagorka. Društvo je član i Međunarodne federacije novinara. U svojim ciljevima kao najvažnije ističu slobodu izražavanja, ali i ostvarivanje profesionalne etičnosti. HND postoji da bi se očuvao ugled novinarske profesije, a svoje članove nastoji i zaštititi. Najviše tijelo upravljanja HND-om je skupština koja bira predsjednika, Izvršni i Nadzorni odbor, Vijeće časti i dio članova Upravnog odbora Fonda solidarnosti. Nakon ostavke dosadašnje predsjednika Saše Lekovića, Skupština je krajem lipnja 2018. izabrala novog predsjednika, novinara HRT-a Hrvoja Zovka. Unutar HND-a djeluju i različiti zborovi novinara po područjima u kojima su novinari stručnjaci, profesionalci u toj grani novinarstva (Zbor fotoreportera, Zbor novinara za okoliš, Zbor sudskih izvjestitelja).

Važno je istaknuti djelovanje Novinarskog vijeća časti, koje je jedino *„tijelo samoregulacije medijskog prostora u Hrvatskoj i djeluje u okviru Hrvatskog novinarskog društva“*.[22] Kao najviše tijelo HND-a Skupština između svojih članova bira jedanaest osoba, a njihov mandat traje četiri godine. Nepisano je pravilo da se pri tom vodi računa i o zastupljenosti medija iz kojih dolaze. Sjednice održavaju po potrebi, točnije prema broju prijava koje su zaprimili i o kojima trebaju raspraviti i donijeti zaključak. Vijeće ima i svoj pravilnik. Ukoliko su prijavljeni za kršenje novinarskog Kodeksa časti, članovi Hrvatskog novinarskog društva moraju se odazvati na očitovanje o prijavi, osobno ili pisanim putem. Nakon toga Vijeće zaljučuje ili daje svoje mišljenje o tome jesu li, i ako jesu, koja etička načela povrijeđena. Sve ovisi o tomu jesu li, ili nisu, prijavljeni novinari i urednici članovi HND-a. Svoje odluke objavljuju i u tiskanom glasilu Novinar i na web stranici društva.

Mjere koje Novinarsko vijeće časti može izreći su: opomena, teža opomena i isključenje iz HND-a. Odluku o isključenju društvo rijetko donosi i to za najteže slučajeve. U odlukama se Novinarsko vijeće časti vodi s odredbama iz Kodeksa časti hrvatskih novinara

[21] Plenković 1990, 130
[22] web stranica HND-a, Novinarsko vijeće časti

(vidi Prilog). Osim što su dužni braniti ljudska prava i dostojanstva, novinari su dužni pridržavati se Ustava RH i hrvatskih zakona.

O KODEKSU ČASTI HRVATSKIH NOVINARA

Osim općih načela u Kodeksu su izričito navedena prava i dužnosti novinara. Moraju se voditi etikom i profesionalnošću. Važno je istaknuti *da „iznošenjem vlastitog i kritičkog stajališta u traganju za istinom, kao osnovnim načelom u profesionalnom radu, novinar aktivno sudjeluje u stvaranju javnog mijenja i kolektivnom rasuđivanju o temama od javnog interesa"* (vidi Prilog, Novinarski poziv čl. 2). Novinar može i odbiti zadatak, ako se to kosi s kršenjem profesionalne etike. Kako je riječ o specifičnom poslu, tako je novinarski rad podložan i kritici javnosti čega novinari u svakom trenutku trebaju biti svjesni. Naravno, ne smiju jednostrano izvještavati, već uvijek obuhvatiti sve uključene strane. Novinari su svakodnevno autori tekstova, pa tako moraju poštivati i autorsko pravo drugih. Poštivanje temeljnih prava i sloboda, odgovorno pisanje samo su dio onoga čega bi se svaki novinar trebao pridržavati. Nedopustiv je bilo kakav oblik diskriminacije. Upravo u tom dijelu Kodeksa časti hrvatskih novinara ističe se da novinari moraju biti posebno pažljivi kada izvještavaju o različitim tragedijama i da se trebaju kloniti senzacionalizma i narušavanja privatnosti. Kao jedan od važnijih dijelova Kodeksa dio je o izvještavanju o maloljetnicima gdje se navodi *„da novinar ne smije otkriti identitet djeteta ili maloljetnika uključenog u slučajeve seksualnog zlostavljanja ili bilo kojeg drugog oblika nasilja ili kaznenog djela, bez obzira je li dijete ili maloljetnik svjedok, žrtva, osumnjičenik ili okrivljenik."* (vidi Prilog, Temeljna prava i slobode čl. 20). Nažalost, mnogima to ne uspjeva, pa smo često svjedoci kršenja upravo tog temeljnog prava.

Sve češće se govori o uredničkoj odgovornosti. Urednici se također moraju pridržavati etičkih pravila koja vrijede za sve novinare i ne smiju tražiti od njih da ih krše. Uredničke intervencije i opremanje teksta pokazali su se se iznimno problematičnima. Prema Kodeksu, urednik je odgovoran za opremu koja mora *„vjerno izražavati sadržaj novinarskog priloga"* (vidi Prilog, Urednička odgovornost, čl. 28).

Nije točno određeno tko sve može podnijeti prijavu Novinarskom vijeću časti, pa prijavu tako mogu podnijeti svi, ali samo protiv medija čija je redakcija u Republici Hrvatskoj. Prema Pravilniku o radu Novinarskog vijeća *časti „prijava se može podnijeti u roku tri mjeseca od dana saznanja za učinjenu povredu, a najkasnije u roku od šest mjeseci*

od dana kada je povreda učinjena"[23] i to na posebnom obrascu HND-a. O prijavama, kao što je već spomenuto,odlučuje Novinarsko vijeće časti i prema statutu društva izriče mjere.

[23] web stranica HND-a, Prijava novinarskom vijeću časti

ANALIZA POVREDA KODEKSA ČASTI HRVATSKIH NOVINARA TIJEKOM DESETOGODIŠNJEG RAZDOBLJA (2008.-2017.)

Izdvojeni slučajevi povreda Kodeksa časti HND-a u 2008. godini

Vijeće časti HND-a u 2008. godini zaprimilo je 86 prijava. U onim slučajevima koji su te godine riješeni, izrečena je i najteža mjera - isključenje iz Hrvatskog novinarskog društva. Naravno, bilo je i težih i lakših opomena, kao i upozorenja. U čak 23 slučaja nije utvrđeno kršenje Kodeksa, a upozorenje je izdano u četiri slučaja. Razlozi prijava su bili različiti, no najistaknutiji problem u prijavama bilo je jednostrano, neprofesionalno i čak netočno pisanje. Potom je slijedilo neodgovarajuće pisanje o djeci s nedopustivim otkrivanjem identiteta maloljetnih žrtvi, čime su novinari prekršili prava djeteta. Na trećem mjestu su prijave zbog senzacionalizma i otkrivanja intime. U 2008. godini najviše su bili prijavljivani tiskani mediji (Večernji list, Jutarnji list i Slobodna Dalmacija). Vijeće je u toj godini kao kritične točke u novinarstvu *istaknulo „pisanje o djeci i maloljetnicima, osobito žrtvama nasilja, te pisanje o privatnim stvarima javnih pa i nejavnih osoba, onda kad to uopće nije u interesu javnosti, ali je u interesu senzacionalizma profita.“*.[24] Kao poseban problem te godine, prema prijavama, Vijeće je naglasilo i problem odnosa među novinarima, među kojima su bile i prijave zbog prepisivanja.

Posebno se istaknula skupna prijava koju je podnijela pravobraniteljica za djecu o izvještavanju o malodobnoj žrtvi seksualnog zlostavljanja. Među prijavljenima našli su se i tiskani mediji, jedna televizijska kuća i portali. Svima njima izrečena je teža opomena zbog kršenja i Zakona o medijima i Kodeksa časti HND-a. Pravobraniteljica je upozorila *„da se otkrivanjem identiteta djeteta za koje se sumnja da je žrtva zlostavljanja, ugrožava njegova dobrobit, javno ga se stigmatizira, uz moguće dugotrajne štetne posljedice“*.[25] Iako izravno nije otkriven identitet zlostavljanog djeteta, to je učinjeno neizravno, otkrivanjem identiteta mogućeg počinitelja. Moralna je upitnost praćenja cijelog tog slučaja gdje su pogažena i profesionalna i moralna načela u želji da se ostvari što veća čitanost ili gledanost. Još dvije odluke Vijeća vezane su uz prijavu pravobraniteljice za djecu, i to uz tekst novinara Marija Velića iz Večernjeg lista objavljenog 9. prosinca 2007. i Zorana Eterovića dan kasnije u 24

[24] old.hnd.hr, Novinarsko vijeće časti-Izvještaj i statistika za 2008., objavljeno 13. studenog 2008.

[25] old.hnd.hr, Zaključci 3.sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 29. veljače 2008., Pravobraniteljica za djecu o izvještavanju o malodobnoj žrtvi zlostavljanja

sata. Senzacionalistički naslovi „Pedofila istukla sestra napadnute djevojčice“ i „Krsni kum zlostavljao kumče“ dovoljno su upozorenje da su oba novinara otišla predaleko jer su *„iznijeli i podatke o dobi i mjestu stanovanja sestara žrtve, o načinu zlostavljanja i druge okolnosti, ne vodeći računa o tome kako će to naknadno utjecati na djevojčicu koja je već puno propatila“*.[26] Tu je došlo do kršenja 18. članka Kodeksa časti HND-a u kojemu se navodi da novinari ne smiju otkriti identitet djece upletene u ovakve kaznene slučajeve. Jednako tako prekršili su i čl. 16 jer su otkrivali intimu. Ono što je u ovom slučaju sporno jest i to da su iznijeli niz podataka koji su mogli vrlo lako neizravno identificirati zlostavljano dijete, posebno zato što se cijeli slučaj dogodio u malenom mjestu. Iako nije riječ o zlostavljanom djetetu, te se godine pravobraniteljica za djecu oglasila u slučaju teksta Kristine Ščavine u Gloriji od 22. studenog 2007., a vezano uz dobrobit maloljetne Lane Lourdes Rupić, izvanbračne kćeri poznatog hrvatskog glumca Gorana Višnjića jer je u potpunosti otkriven identitet djeteta, čak i fotografijom. Tekst je zadirao u privatnost glumca i njegove bivše izvanbračne partnerice, bez ikakvog javnog interesa.

Kao najvažniji slučaj te godine istaknula bih slučaj Mirjane Pukanić o kojemu je raspravljao i Odbor Hrvatskog sabora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Povjerenstvo za medije Ureda Vlade RH, čak se tražilo i od svih nacionalnih televizijskih kuća da ustupe snimke svojih emisija vezanih uz ovaj slučaj. Točnije, uz praćenje konferencije za novinare s koje je u lisičinama i u pratnji policije, Mirjana Pukanić odvedena u psihijatrijsku bolnicu, o čemu su opširno izvještavali svi mediji, *a „pritom se spominjala bolest Mirjane Pukanić, odnosi u obitelji, drogiranje, atentat na Ivu Pukanića“*.[27] Tu je došlo do kršenja mnogih hrvatskih zakona, a HND je tada bio pozvan da izvijesti saborski Odbor o utvrđenoj odgovornosti svojih članova vezan uz praćenje slučaja Mirjane Pukanić. Povjerenstvo za medije Vladina ureda za ravnopravnost spolova smatralo je da je *„novinarska profesija povredom nekoliko zakona RH, spuštena na razinu kriminalnoga djelovanja“*.[28] Iako su mediji isticali kršenje njezinih ljudskih prava i sudjelovali u razotkrivanju cijele priče, itekako je sigurno da se medijski manipuliralo ljudskom nesrećom kako bi se ostvarila što veća naklada i gledanost. Jedan od sudionika bio je i njezin suprug Ivo Pukanić, nagrađivani član HND-a, koji je iskoristio svoju medijsku poziciju. Zbog toga je i za Ivu Pukanića i

[26] old.hnd.hr, Zaključci s 3. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 29. veljače 2008., Pravobraniteljica za djecu vs Mario Velić i Zoran Eterović

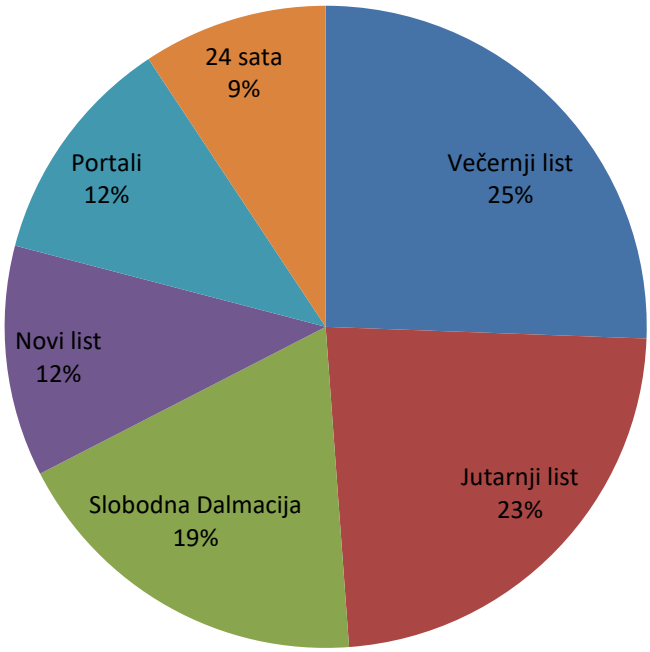
[27] old.hnd.hr, Zaključci 6. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 26. svibnja 2008., Odbor Hrvatskog sabora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Povjerenstva za medije Ureda Vlade RH za ravnopravnost spolova o izvještavanju o zdravstvenom stanju Mirjane Pukanić

[28] Isto.

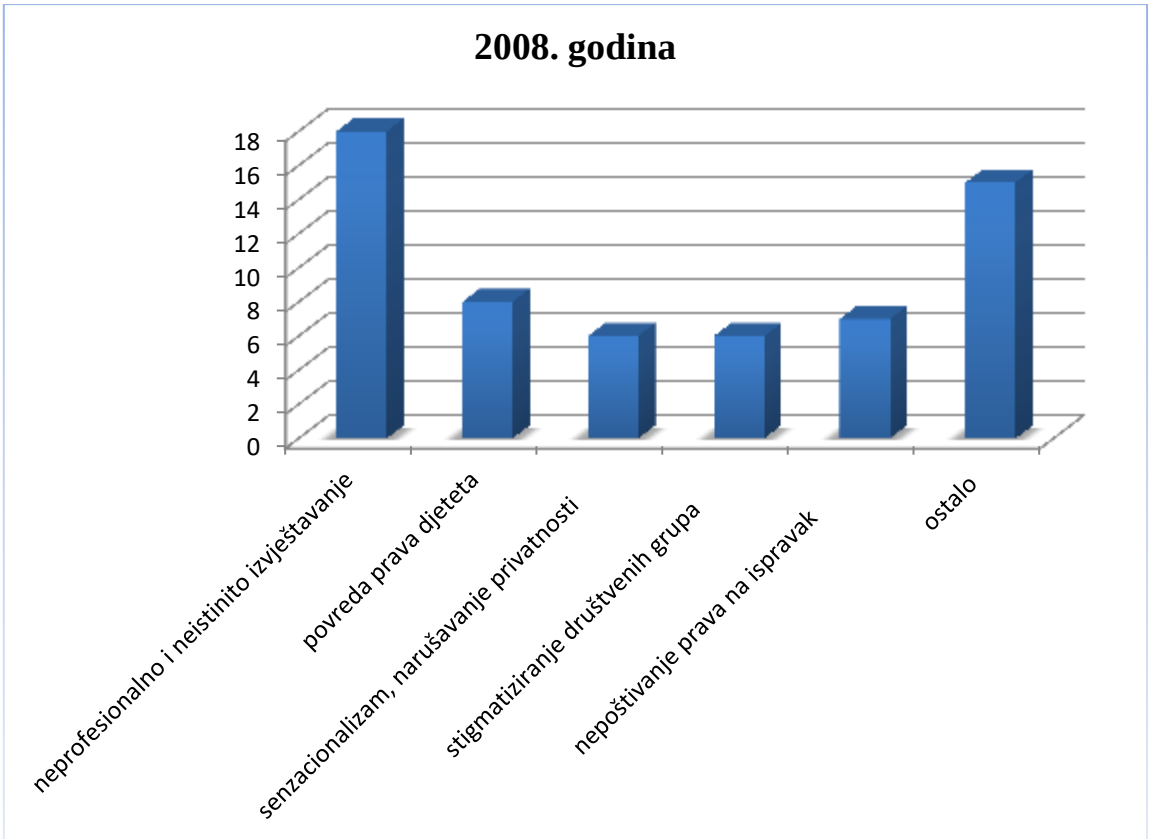
novinara Berislava Jelinića zatražena najstroža kazna - isključenje iz Hrvatskog novinarskog društva. U slučaju televizijskih kuća, posebno je opomenuta Nova TV jer su samo oni imali snimku odvođenja Mirjane Pukanić i pri tom nisu zaštitili njezin identitet, makar „zamagljivanjem“ lica. Nakon rasprava na 6. i 7. sjednici Vijeća časti, na 8. sjednici te je godine donesen zaključak o isključenju Ive Pukanića iz HND-a. Ista bi se mjera donijela i za Berislava Jelinića, no on u tom trenutku nije bio član tog strukovnog društva. U obrazloženju odluke piše da je *„takvim pisanjem povrijeđen i Zakon o medijima, Zakon o zaštiti prava pacijenata, Zakon o ravnopravnosti spolova, a time i Opća načela Kodeksa časti hrvatskih novinara“*.[29]

Obradom statističkih podataka s web stranice Hrvatskog novinarskog društva za 2008. godinu izdvojila sam one vezane uz prijavljene medije i razloge prijave.

2008. godina

[29] old.hnd.hr, Zaključi 8. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 30. lipnja 2008., Odbor Hrvatskog sabora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Povjerenstva za medije Ureda Vlade RH za ravnopravnost spolova vs Berislav Jelinić

Izdvojeni slučajevi povrede Kodeksa časti HND-a u 2009. godini

U 2009. najviše su prijavljivani novinari, potom urednici, a ima i slučajeva prijavljivanja fotoreportera. Ponovno je bilo prijava pravobraniteljice za djecu, no manje nego li prethodne godine. Pojavile su se i prijave pučkog pravobranitelja. Među prijaviteljima bilo je i nekoliko udruga građana. Od najstrožih kazni izrečeno je sedam težih opomena, no nije došlo ni do jednog isključenja iz HND-a. Najviše je bilo prijava zbog neprofesionalnog, neobjektivnog i neuravnoteženog pisanja novinara, stigmatiziranja različitih društvenih grupa, neke je zasmetala uređivačka politika, a pojavila se i prijava vezana uz sadržaj oglasa. U 2009. godini najprijavljivaniji je Jutarnji list, a potom daleko s manjim brojem prijava HRT i 24 sata. Zanimljivo je spomenuti da se puno toga promijenilo u pisanju o djeci i to na bolje, što je potvrdilo i Vijeće, jer identitet djece je sve bolje zaštićen. U toj godini Vijeće časti raspravljalo je o medijski vrlo eksponiranim slučajevima ubojstva Ivane Hodak i Ive Pukanića.

Hrvatsko društvo za zaštitu i promicanje ljudskih prava prijavilo je glavne urednike Globusa, Jutarnjeg lista i Portala jutarnji.hr. Globus je objavio tekst o Ivani Hodak i

Vladimiru Zagorcu, a Jutarnji list i njegov portal taj su isti tekst prenijeli. Teža opomena izrečena je uredniku Globusa Igoru Alborghettiju i uredniku Jutarnjeg lista Mladenu Plešeu i to najviše zbog toga što se u tekstu tvrdi da je Ivana Hodak jedno vrijeme bila u ljubavnoj vezi s generalom Zagorcem, te da su se sastajali u Beču, a tekst je *„popraćen montiranom fotografijom objavljenom na naslovnici koja čitatelje navodi na pomisao da Ivana Hodak i Vladimir Zagorec imaju zajedničku fotografiju“*,[30] iako u tekstu to nije potkrijepljeno niti jednim dokazom. Prijavitelj je istaknuo da je time obmanuta javnost te da su roditeljima nanesene duševne boli bez ikakvog dokaza, dok je Vladimir Zagorec na taj način gotovo prozvan kao osumnjičenik za njezinu smrt. Na žalost, na taj način prekršeno je i dostojanstvo u smrti ubijene Ivane Hodak.

Prijavu protiv Borisa Trupčevića iz 24 sata podnijele su čitateljice i to zbog dvije naslovnice od 24. i 26.10.2008. na kojima je mrtvo tijelo Ive Pukanića uz naslov „Krvavi teror“, a njemu je Vijeće časti izreklo mjeru teže opomene. Čitateljice su prijavile novine 24 sata jer su smatrale da na naslovnici nije trebalo biti pokazano otkriveno mrtvo tijelo Ive Pukanića nakon eksplozije automobila. Trupčević se branio da je bila riječ o prikazu brutalne stvarnosti i da nisu objavljene puno potresnije fotografije vezane za taj slučaj. Vijeće časti HND-a je ocijenilo da je *„bez obzira na to što je objavom fotografija otkrivenoga mrtvog tijela na kojima su vidljive smrtonosne rane i lice ubijenoga, htjelo naglasiti stvarnost u kojoj postoji brutalnost i krvavi teror, uredništvo 24 sata prešlo svaku granicu etičnosti i dobrog ukusa“*.[31]

Pojavile su se i prijave vezane uz marginaliziranu romsku populaciju. Pučki pravobranitelj prijavio je novinarku Aleksandru Ličanin zbog teksta koji je objavila 28. listopada 2008. u listu Međimurje „Zašto su Romi Romi, a svi ostali neromi“, a Vijeće časti joj izreklo opomenu zbog toga što je nacionalnu manjinu Roma prikazala na ponižavajući način i gotovo na javni linč pozvala ostalo neromsko stanovništvo. Isti je dan u istom listu objavljen i tekst Željke Drljić „Romkinja 42 dana bila prisiljavana na seks“ što je također prijavio pučki pravobranitelj. U ovom slučaju je također izrečena opomena i to zbog *„nepoštivanja osobe koja je doživjela teška kršenja ljudskih prava i nije u stanju braniti se*

[30] Zaključci 13. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 13.veljače 2009., Hrvatsko društvo za zaštitu i promicanje ljudskih prava vs Igor Alborghetti, Mladen Pleše, Đivo Đurović

[31] old.hnd.hr, Zaključci 13. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 13. veljače 2009., Danijela Stepić vs Boris Trupčević

sama".[32] O traffickingu se danas puno piše i govori, no u ovom slučaju novinarka je otkrila puni identitet žrtve, detalje iz njezinoga života, objavila je i njezinu fotografiju, a da nije imala pristanak žrtve za objavljivanje istoga. Nažalost, mlada Romkinja, koja je i majka dvoje djece, iz Hrvatske je odvedena u Sloveniju, a potom prodana u Italiju gdje je i zatočena, a objavljivanjem svega onoga što joj se događalo nanesena joj je sramota u sredini u kojoj živi. Vijeće časti je tu svoju odluku obrazložilo *„kako je tema od javnog interesa, ali da se nije smio otkriti identitet žrtve, te da inzistiranje na tome da se radi o Romima nije u redu"*.[33] Do prijave je dovelo još jedno pisanje o pripadniku marginalizirane skupine, osobi s duševnim smetnjama, i to u novinama 24 sata.

Udruga za društvenu afirmaciju s duševnim smetnjama Sjaj prijavila je glavnog urednika Borisa Trupčevića zbog fotografija duševno oboljele osobe pored naslova „On je bacio bebu" i to na naslovnoj stranici lista 20. travnja 2009., a na internetskom portalu s još gorim naslovom „Ovo je manijak koji je bebu zgrabio i bacio na beton". Riječ je bila o osobi s duševnim smetnjama koja je bila osumnjičena za pokušaj ubojstva dvomjesečnog djeteta u Splitu. Vijeće časti je izreklo opomenu da objavljivanje identiteta počinitelja nije bilo od javnog interesa, a posebice zbog zaštite djece. Iako je udruga koja je prijavila ovaj slučaj navela da je novinarski tekst korektan, urednička oprema teksta isključila je bilo kakvu uredničku presumpciju nevinosti, te poziva na javni linč. I u Kodeksu se također nalaže posebna osjetljivost pri pisanju o psihički bolesnim osobama.

Među slučajevima otkrivanja identiteta maloljetnog djeteta u 2009. godini ističem objavljivanje identiteta petogodišnjeg djeteta u tekstu Suzane Bandić u Glasu Zadra Voxu u kojemu je pisala o ubojstvu i samoubojstvu dječakovih roditelja. U članku je pisala o temi ubojstava i samoubojstava, pa se prisjetila i tog nekoliko godina starog slučaja čime je povrijedila prava djeteta koje je u toj tragediji ostalo bez oba roditelja. Vijeće časti je i opremu teksta ocijenilo neprimjerenom.

Pravobraniteljica za djecu prema prijavi Dunje Zloić Gotovine te je godine prijavila 24 sata zbog naslovnice objavljene 11. ožujka 2008., gdje se arhivskom fotografijom tada jedanaestogodišnjeg djeteta i pod naslovom „Mali Ante jedva čeka da zagrli svog tatu" najavljuje početak suđenja hrvatskim generalima. Vijeće je taj slučaj ocijenilo kršenjem prava

[32] old.hnd.hr, Zaključci 13. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 13.veljače 2009., Pučki pravobranitelj vs Željka Drljić

[33] Isto

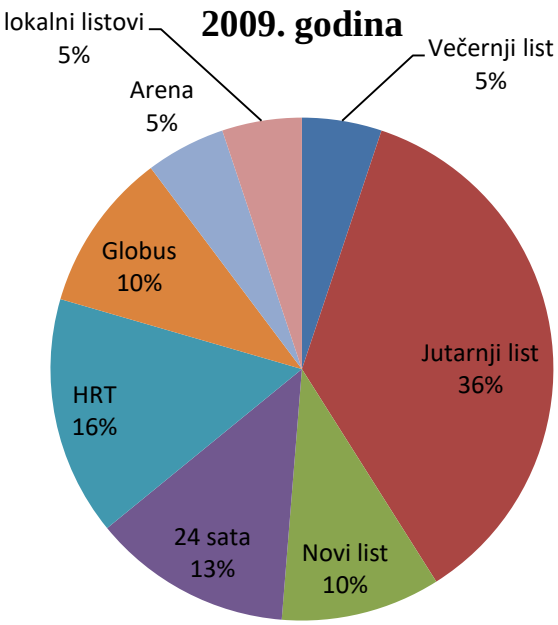
djeteta, a fotografija je objavljena bez suglasnosti, te ne postoji interes javnosti da bi se na takav način opremio novinarski tekst.

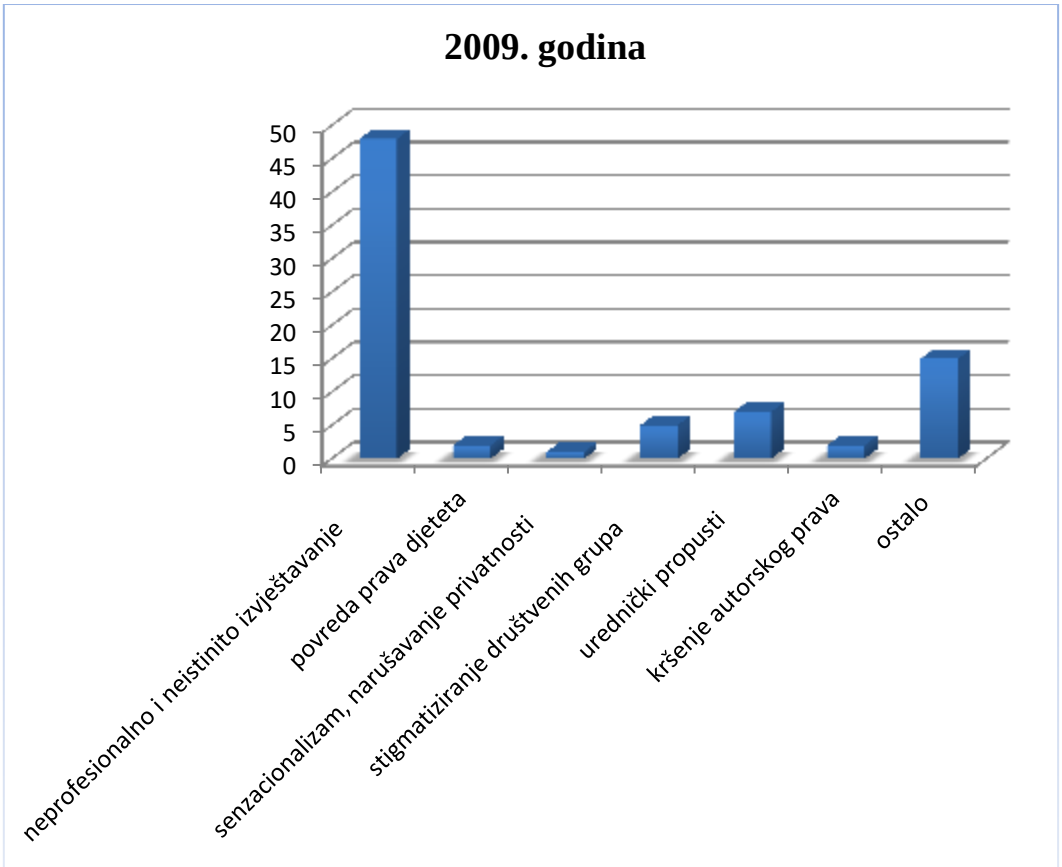
Pravobraniteljica za djecu prijavila je i glavnog urednika Arene Marka Cigoja i novinara Tomislava Kukeca za objavljivanje teksta „Stravično foto svjedočanstvo - Brutalni seks osječkih moćnika s maloljetnicama“ objavljenog 1. srpnja 2009., a Vijeće časti im je izreklo opomenu zbog toga što su tekstom i fotografijama povrijedili pravo na privatnost i dostojanstvo štićenica osječkog Doma za odgoj djece i mladeži. *„Cijeli tekst sugerira kako su sve djevojke, spomenute u tekstu, zapravo prostitutke“*.[34] Fotografija koja je najavljena kao ekskluzivni snimak seksualnog odnosa bivšeg policajca i maloljetnice ubrzo je otkrivena kao falsifikat, točnije riječ je o fotografiji skinutoj s internetskih pornografskih stranica.

Pravobraniteljica za djecu HND-u je prijavila 24 sata, Večernji list i Slobodnu Dalmaciju zbog neprimjerenog izvještavanja o samoubojstvu djeteta u Koprivnici. Riječ je o inače osjetljivoj temi, a posebice kada se radi o samoubojstvu maloljetne osobe. Novinarima-autorima tekstova i glavnim urednicima izrečene su teže opomene zbog teške povrede novinarskog Kodeksa časti i to zbog neizravnog otkrivanja djetetovog identiteta jer se nisu pridržavali članka u kojima se govori o izvještavanju o maloljetnicima, ali i o njihovoj intimi.

Pravobraniteljica je također reagirala zbog naslova teksta o dječaku iz Karlovca. Prijavila je Jutarnji list i novinara Marka Pušića i to zbog nekoliko naslova objavljenih u nizu tijekom ožujka i travnja 2009.: „Billy The Kid iz karlovačkog Grabika u karijeru opasnog kriminalca krenuo u dobi od samo 12 godina“, „Najmlađi razbojnik prijetio profesoru“ i sl. Iako nije objavljeno ime, senzacionalistički naslovi su privukli čitatelje, a s obzirom da dječak živi u manjoj sredini nije teško otkriti o komu je riječ. Za objavljivanje ovog teksta nije dobiven ni pristanak obitelji, a nije bilo ni interesa javnosti. Sve je to pokazalo premalu osjetljivost pri pisanju o određenim društvenim skupinama, posebice o onima koji se ne mogu obraniti (djeca, psihički bolesnici, neuko i siromašno stanovništvo).

[34] old.hnd.hr, Zaključci 19. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 29. listopada 2009., Pravobraniteljica za djecu vs Marko Cigoj, Tomislav Kukec

2009. godina
lokalni listovi 5%
Večernji list 5%
Arena 5%
Globus 10%
Jutarnji list 36%
HRT 16%
24 sata 13%
Novi list 10%

2009. godina
50
45
40
35
30
25
20
15
10
5
0
neprofesionalno i neistinito izvještavanje
povreda prava djeteta
senzacionalizam, narušavanje privatnosti
stigmatiziranje društvenih grupa
urednički propusti
kršenje autorskog prava
ostalo

Izdvojeni slučajevi povrede Kodeksa časti HND-a u 2010. godini

Ova je godina bila karakteristična po objavljivanju neprovjerenih informacija i to bez druge strane, dosta ih je ulazilo u privatnost osobe, a bilo je i narušavanja prava djece, kao i povreda ugleda i časti. Sindikat pomoraca Hrvatske pokrenuo je postupak protiv Ivana Zvonimira Čička i glavnog urednika Mladena Plešea za tekst objavljen u Jutarnjem listu 10. listopada 2009. „Dnevnik s margine", a Vijeće časti izreklo mu je težu opomenu zbog povrede profesionalno-etičkih i ustavnih načela o presumpciji nevinosti. Naime, autor teksta navodi kako je Krsto Laptalo proglasio *„kako ga je drugostupanjski sud u žalbenom postupku oslobodio krivnje te potom ustvrđuje kako tomu jednostavno nije tako"*.[35] U svojoj odluci Vijeće se vodilo i time da je isti novinar pišući o istom slučaju, ponovno povrijedio isto načelo.

Još je jedna prijava pokrenuta protiv glavnog urednika Jutarnjeg lista Mladena Plešea i autora teksta „Brigadir Bakšiš paša Frankopan u naci žurnalu Igora Zdića", Miljenka Jergovića, objavljenog 25. rujna 2009. Podnio ju je odvjetnik Mirsad Bakšić. Prijavitelj je tvrdio da se u tekstu iznosi niz neistina o njemu da je odgovoran zato što ubojice obitelji Zec nisu nikada sudski procesuirane, optužio je Jutarnji list i za širenje vjerske mržnje jer ga je Jergović u tekstu nazvao *„Tuđmanovim muslićem"* , te da je *„dekadentan i ne baš pametan nacić"*.[36] Zbog povrede nekoliko članaka kodeksa Miljenku Jergoviću je izrečena opomena.

Pravobraniteljica za djecu prijavila je Snježanu Flegar zbog teksta „Curicu (9) cijelo ljeto zlostavljao", objavljenog u 24 sata 23. listopada 2009. Novinarki je izrečena opomena zbog toga što je prekršeno načelo da se o djeci žrtvama seskualnog nasilja ne smije izvještavati s velikom medijskom pažnjom. Iako novinarka nije otkrila identitet djeteta i zaštitila ga je neobjavljivanjem mnogih detalja, neizravno se može zaključiti o komu je riječ jer dijete živi u vrlo maloj sredini. Kako se oko svakog slučaja vodi rasprava, tako se vodila i oko ovoga, pa je rečeno da se zbog interesa javnosti nije mogao cijeli slučaj prešutjeti. Zanimljiv je i slučaj u kojemu je pravobraniteljica za djecu skupno zbog istog slučaja prijavila nekoliko novinara i medija zbog otkrivanja identiteta 15-godišnjeg djeteta i to: zbog teksta „Šokantna priča 15-godišnje kćeri HTV-ova urednika" objavljene u Jutarnjem listu 10. ožujka 2010. Istog datuma, o istoj temi, izašli su tekstovi u Slobodnoj Dalmaciji „Kunićevu kćer oteli

[35] old.hnd.hr, Zaključci 21. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 25. siječnja 2010., Sindikat pomoraca Hrvatske vs Ivan Zvonimir Čičak

[36] old.hnd.hr, Zaključci 21. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 21. siječnja 2010., Mirsad Bakšić vs Mladen Pleše, Miljenko Jergović

i opljačkali pred sjedištem SOA-e“, a i u Glasu Istre „Oteta i ozlijeđena kći šefa Informativnog programa“. Dva dana kasnije prijavljena je i novinska agencija Hina zbog teksta „Maloljetnica nije bila oteta, kako je tvrdila u policiji“. Svima njima je izrečena opomena jer su povrijedili Kodeks otkrivajući identitet maloljetnice i nitko od njih nije stavio interes djeteta ispred javnoga interesa. Problem je što je *„otkrivanjem identiteta oca djevojčice koja je pobjegla od kuće, otkriven i identitet djevojčice.“*.[37]

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova prijavila je Davora Žica i jedno odvjetničko društvo zbog teksta „Ministrica jeftinog pansiona“ objavljenog u Novom listu 27. veljače 2010. u kojemu stoji u obrazloženju, seksistički i vulgarno piše o Bianci Matković vezano za ljetovanje njezine obitelji, te *„pri tom je uspoređuje s autostopericom koja zadiže suknju i iza koje, nakon što se zaustavi neki automobil, iz grmlja izlijeće mnogobrojno društvo“*.[38] Pri donošenju mjere opomene i Vijeće se suglasilo s tim da je novinar pisao ispod svih granica vulgarnosti.

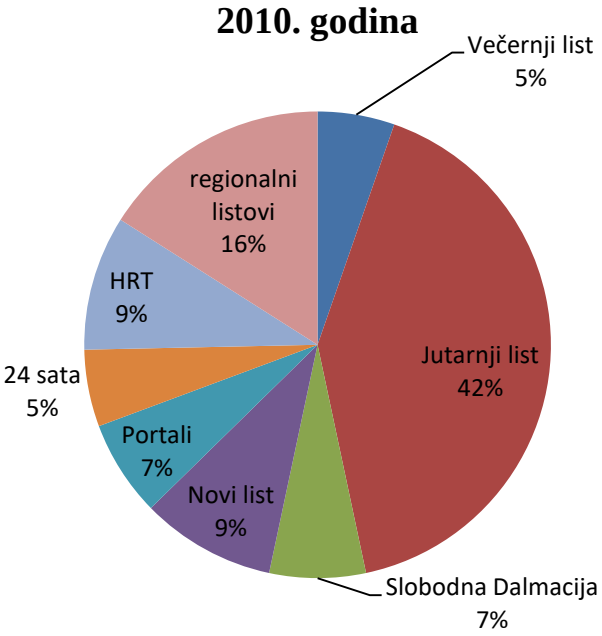
Glas Istre prijavio je novinarku Silvanu Fable zbog teksta „Bojao se da će zbog HPB-a opet u zatvor“ objavljenog 12. veljače 2010., kao i urednika web portala www.jutarnji.hr Vladimira Jankovića. U članku je novinarka pisala o samoubojstvu potpredsjednika Uprave Glasa Istre, Đanija Bažona, s puno nagađanja zbog čestog isticanja riječi „navodno“ i „priča se“. Zbog toga što navode novinarke nitko službeno u tekstu ne potvrđuje, Vijeće časti HND-a ustanovilo je nekoliko povreda Kodeksa časti hrvatskih novinara, a *„kako je k tome riječ o čovjeku koji se više ne može braniti, problem je teži, tim više što Kodeks upućuje na posebnu obazrivost u izvještavanju o samoubojstvima“*.[39] Jedan potpuno suprotan, ali vrlo zanimljiv slučaj prijavljen je iste godine. Jagoda Kaloper prijavila je Branka Kostelnika zbog neprovjerene informacije u tekstu „Sve Tošine žene“ objavljenog u Jutarnjem listu 24. studenog 2009. pišući o fotografu Toši Dabcu i ženama koje je fotografirao naveo je da je Jagoda Kaloper umrla, iako to tada nije bila istina. Vijeće mu je izreklo težu opomenu i istaknulo *„da je proglašavanje živoga čovjeka mrtvim jedna od najvećih pogrešaka koja se*

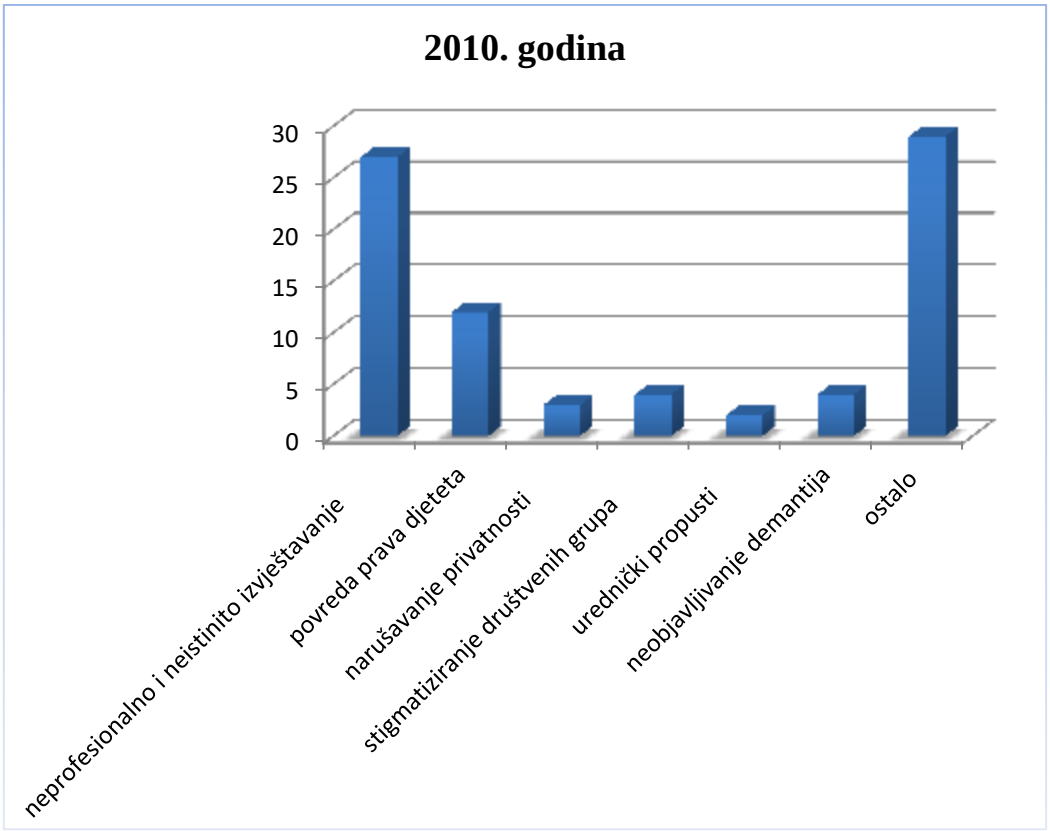
[37] old.hnd.hr, Zaključci 26. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 5. srpnja 2010., Pravobraniteljica za djecu vs Mile Batinica, Klara Rožman, Tina Štambuk Premec, Hajdi Karakaš-Jakubin, Ante Podrug, Danko Radaljac, Siniša Pavić, Darko Odorčić

[38] old.hnd.hr, Zaključci 24. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 30. travnja 2010., Bianca Matković i Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova vs Davor Žic

[39] old.hnd.hr, Zaključci 24. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 30. travnja 2010., Glas Istre vs Silvana Fable

može dogoditi u novinarstvu, pogreška koja ima traumatske posljedice i na onoga na koga se odnosi, ali i na njegovu obitelj i poznanike".[40]

[40] old.hnd.hr, Zaključci 27. sjednice Novinarskog vijeća, održane 3.rujna 2010., Jagoda Kaloper vs Branko Kostelnik

Izdvojeni slučajevi povrede Kodeksa časti u 2011. godini

U ovoj godini novinari su nastavili zadirati u privatnu sferu života pojedinaca, a Vijeće časti HND ocijenilo je da se u tim slučajevima često prelazi granica dobrog ukusa u utrci za što većom nakladom i gledanošću, te da se novinare često stavlja u situaciju da rade protiv vlastitih uvjerenja. Vijeće ističe da je *„jedan urednik svojedobno novinarima dao pisani naputak koje su teme iz privatnog života poželjne, te kako ih treba obraditi, na što staviti naglasak. Novinari koji su radili za taj medij bili su jasno upućeni da bez okolišanja valja pisati o privatnom životu, pri čemu se ne treba libiti ni najprivatnijih detalja i najpikantnijih pojedinosti"*.[41] Nažalost, nije bila rijetka pojava da ukoliko novinari ne žele tako pisati moraju napustiti redakciju, što je itekako poražavajuća poruka svim novinarima i ponižavanje struke.

Novinarsko vijeće časti raspravljalo je i o slučajevima vezanim uz povredu prava djeteta u novinarskom izvještavanju. Neizravnim putem novinari su nažalost otkrivali i identitet žrtve. Zbog utrke za profitom objavljivale su se i uznemirujuće fotografije s mjesta nesreća, a da pri tom nitko nije vodio računa o obitelji stradalih.

S druge strane, bilo je prijava zbog autorskog stava pojedinih novinara koji su pisali o događajima i javnim osobama, a te su ih osobe prijavile jer im se nije svidjelo ono što su pročitali o sebi. U tim slučajevima ne radi se o povredi novinarskog Kodeksa časti, a mora se zaštiti i sloboda izražavanja, pa je Vijeće stalo na stranu novinara. Naime, istaknuto je da javne osobe zbog svog javnog djelovanja moraju imati veći prag tolerancije, posebice na kritiku.

Bilo je i pritužbi na opremu teksta u novinama. Česti je slučaj da nakon što novinar napiše tekst, urednici posežu za što atraktivnijim i senzacionalističkim opremanjem teksta. Pojavilo se i prepisivanje tekstova, iznošenje istraživačkih podataka bez navođenja izvora, a tu je pojavu Vijeće posebice primijetilo kod internetskih portala.

Stipe Petrina te je godine prijavio novinarku Jutarnjeg lista Vanju Nezirović i to zbog teksta „Lokalni šerifi na meti USKOK-a: Mali diktatori tuku, vrijeđaju i na mutnim poslovima uzimaju milijune", koji je u tim dnevnim novinama objavljen 5. siječnja 2011. Prijavitelj se žalio na zlonamjerni članak u kojemu je novinarka pisala o lokalnim političkim moćnicima i njihovim financijskim malverzacijama, USKOK-u i sl.. Tako je u njegovom primjeru pisala o „slučaju nunčake" koji se dogodio gotovo desetljeće prije i zbog kojeg je Petrina dobio

[41] old.hnd.hr, Godišnji izvještaj Novinarskog vijeća časti, Izvještaj i statistika za 2011.

uvjetnu zatvorsku kaznu. Novinarka u tekstu nije spominjala, vezano uz njega, niti USKOK, niti financijske malverzacije, nego je bio sporan naslov i fotografija njegovog izbacivanja sa županijske skupštine. Novinarki je izrečena opomena zbog teksta, no ona nije odgovorna zbog naslova i fotografije kojom je opreman tekst, nego je odgovorno uredništvo. Činjenica je, potvrdilo je i Novinarsko vijeće časti da ga mnogi *„zaista smatraju lokalnim šerifom i malim diktatorom, da se tukao i da je vrijeđao, no zasad nije poznato da bi bio na meti USKOK-a niti je mutnim poslovima uzeo milijune.“*.[42] Novinarka ga nije trebala staviti u taj kontekst, zaključili su.

Na istoj sjednici Novinarsko vijeće časti donijelo je odluku o prijavi pravobraniteljice za ravnopravnost spolova protiv Marka Jurića. Pravobraniteljica je reagirala zbog pritužbi Hrvatskog centra PEN i Centra za ženske studije na urednika OTV-a Marka Juriča zbog referendumskog pitanja u emisiji Markov trg emitiranoj 22. ožujka 2010. Sporno je bilo pitanje „Je li feminizam zločinačka organizacija?“, kao i brojni diskriminacijski stavovi vezani uz spol i spolnu orijentaciju. Uz to, u emisiji su korišteni brojni pejorativni izrazi, tvrdilo se su žrtve obiteljskog nasilja same krive zbog nasilja nad sobom, a *„djelovanje ženskih udruga koje se bave zaštitom tih žrtava poistovjetio je s nacističkom metodologijom“*.[43] Zbog zloupotrebe javnog prostora televizijske emisije emisije Marku Juriču je izrečena teža opomena.

Novinarka je podnijela prijavu protiv novinarke, i to HTV-ova Slađana Bukovac protiv Nevenke Nekić iz Hrvatskog slova, za tekst „Tko je stanovita Slađana?“ objavljen 19. studenog 2010. Pritužba se odnosila na citiranje iz nepostojećih izvora, da su se navodili lažni podaci iz njezinog privatnog i profesionalnog života, te da je u tekstu optužena za mržnju i političko protežiranje. Časopis je objavio demanti, no novinarki koja je pisala tekst i glavnom uredniku izrečena je opomena.

Među prijavama se ističe i ona Vladimira Šeksa protiv Borisa Pavelića za tekst „Krivica Hebrangove kćeri“ objavljenog 8. ožujka 2011. u Novom listu. Novinarsko vijeće časti zaključilo je da *„članovi obitelji političara ne smiju biti žrtve njihova društvenog i*

[42] old.hnd.hr, Zaključci 32. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 11. ožujka 2011., Stipe Petrina vs Vanja Nezirović

[43] old.hnd.hr, Zaključci 32. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 11. ožujka 2011., Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova vs Marko Jurić

javnog statusa, meta javnog linča, te zadiranja u privatni život političara.“.[44] U ovom slučaju posebno je osjetljivo to što se radi o obiteljskoj tragediji Vladimira Šeksa u kojoj je život izgubio njegov sin. Novinar Pavelić, prema odluci Vijeća nije imao namjeru za koju ga se optužilo, već je htio ukazati na neprimjerenost takvog pisanja, no jednako tako HND je zaključio da nije u tome u potpunosti uspio. Jednoglasno je zaključeno da nije prekršio Kodeks. U ovom slučaju reagiralo je i odvjetničko društvo.

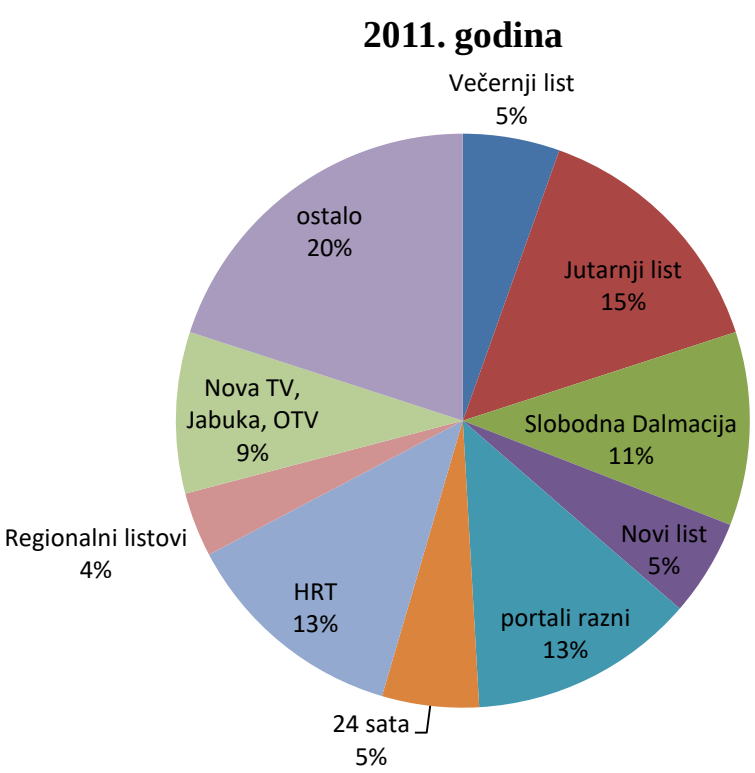
Zbog teksta „Strah u Šibeniku: U teškom stanju ženska osoba zbog HIV-a prebačena u Zagreb“ objavljenog u šibenskom Novom tjedniku 3. rujna 2010., Antonija Paić prijavila je novinarku Dariju Lešić. Prijaviteljica je navela „*da je ona, jedina u to vrijeme, zbog po život opasnog zatajenja pluća i bez svijesti, 23. kolovoza 2010. prebačena iz šibenske bolnice u Kliniku za infektivne bolesti dr.Fran Mihaljević u Zagrebu. Kaže kako je nakon teksta u šibenskom Novom tjedniku gradom krenula priča da je upravo ona osoba zaražena HIV-om, te da je ta priča došla i do njene obitelji i djeteta*“.[45] Iako novinarka nije navela nijedan podatak o osobi o kojoj se radi, Vijeće časti je upozorilo da se novinarstvo ne smije svesti na senzacionalizam. Kada se piše o ovakvim i sličnim temama potreban je veliki oprez jer se mogu izazvati velike posljedice kod osoba koje se dovode u vezu s bolesti. Prijaviteljica je u nekoliko navrata tražila demanti, no on nije objavljen jer su u listu tvrdili da nijednom riječju nisu otkrili o komu je riječ.

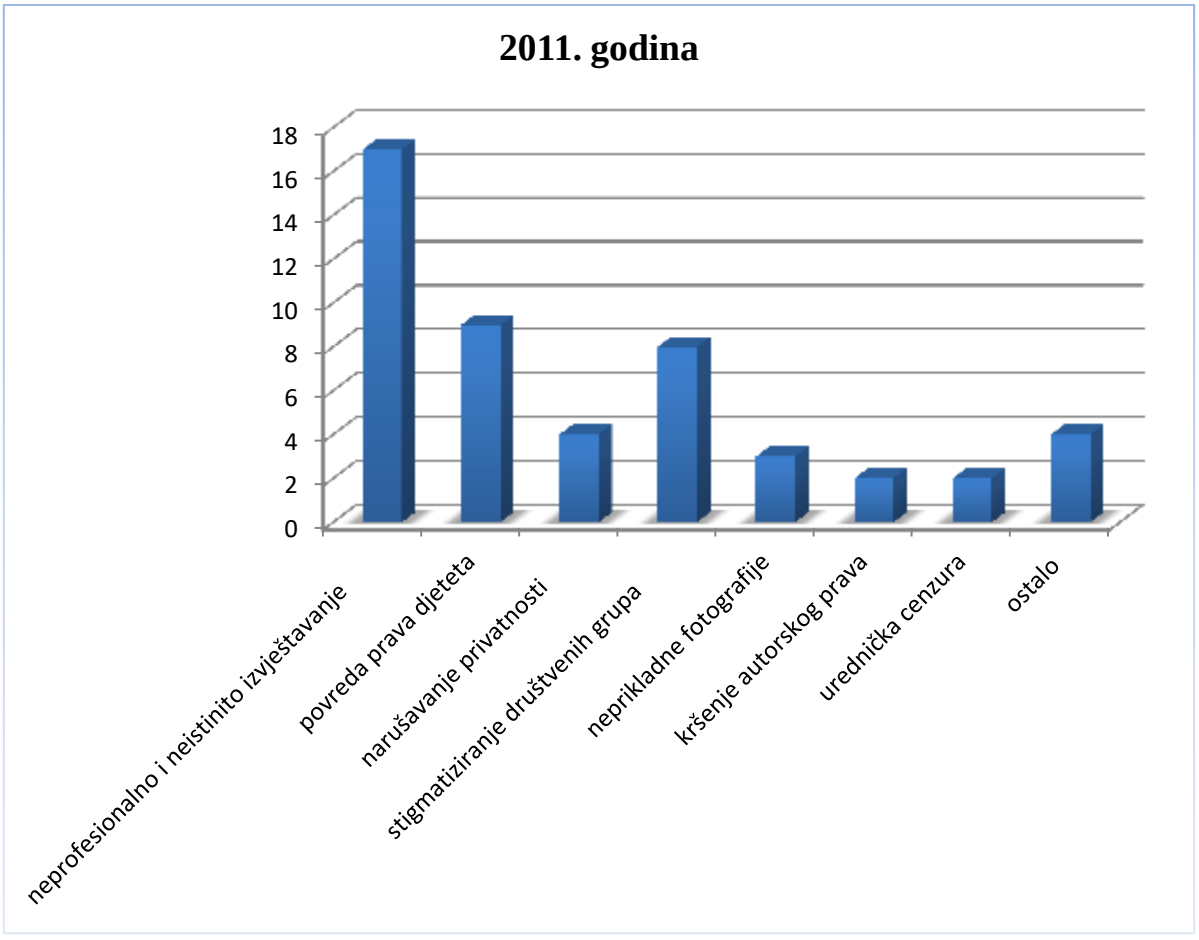
Pravobraniteljica za djecu reagirala je u slučaju teksta „Epilog krvavih obračuna zaraćenih romskih klanova“ novinara Marija Pušića objavljenog u Jutarnjem listu 31. listopada 2010. zbog otkrivanja identiteta djeteta. Riječ o velikoj reportaži, koja je s fotografijama objavljena preko dvije stranice, o obračunu romskih obitelji i njihovog oružanog sukoba u kojemu je jedna osoba poginula, a nekoliko ih je ranjeno. U tekstu je objavljeno puno ime i prezime dječaka s fotografijom, pa je Vijeće zaključilo da je *„to greška koja se ne smije dogoditi profesionalnom novinaru, tim više što tekst ne bi uzgubio na atraktivnosti, ni da identitet djeteta nije otkriven, jer je novinar uložio u izvještavanje o tom sukobu dosta truda“*.[46] Novinaru je izrečena opomena.

[44] old.hnd.hr, Zaključci 33. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 8. travnja 2011., Vladimir Šeks vs Boris Pavelić

[45] old.hnd.hr, Zaključci 33. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 8. travnja 2011.

[46] old.hnd.hr, Zaključci 33. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 8. travnja 2011., Pravobraniteljica za djecu vs. Mario Pušić, Danislav Šegota

2011. godina
Večernji list
5%
Jutarnji list
15%
Slobodna Dalmacija
11%
Novi list
5%
portali razni
13%
24 sata
5%
HRT
13%
Regionalni listovi
4%
Nova TV,
Jabuka, OTV
9%
ostalo
20%

2011. godina
18
16
14
12
10
8
6
4
2
0
neprofesionalno i neistinito izvještavanje
povreda prava djeteta
narušavanje privatnosti
stigmatiziranje društvenih grupa
neprikladne fotografije
kršenje autorskog prava
uredničkа cenzura
ostalo

Izdvojeni slučajevi povrede Kodeksa časti 2012. godini

Od ove godine prijavljeni slučajevi povrede novinarskog Kodeksa časti počeli su se objavljivati na web stranici HND-a. Do tada su objavljivani isključivo u listu Novinar. Te je godine dosta prijava odbačeno jer očito prijavitelji nisu znali što se sve shvaća povredom Kodeksa. Dosta je opomena izrečeno urednicima što je potvrda da je na njima najveća odgovornost za etiku u hrvatskim medijima. Neprofesionalno izvještavanje i dalje je najzastupljenije u prijavama, a dosta se raspravljalo i o uredničkim opremama tekstova. Često se povređuju prava djece uz koje je vezano izricanje najviše težih opomena. Novinari su često zadirali i u privatnost, a događale su se i povrede autorskog prava. Nažalost pojavila se i tendencija prikrivenog oglašavanja.

Ravnateljica Dječjeg doma Maestral Edita Majetić prijavila je novinara Tomislava Kukeca zbog tekstova u Jutarnjem listu objavljenih u nekoliko navrata, a vezano uz štićenike doma. Riječ je o tekstovima „Učenicu prebila jer je svoju prijateljicu odala razrednici“ i „Napadačici jedina kazna oduzimanje mobitela“. Novinara je ravnateljica prijavila jer smatra da je nekorektno izvještavao o događaju u kojemu je posredno sudjelovala štićenica ustanove, pa je time nanio štetu ne samo tom domu, nego svim domovima u Hrvatskoj. Zanimljivo je spomenuti da je ravnateljica odbila novinaru dati izjavu, no on je ispred doma sačekivao djecu i ispitivao ih o spornom slučaju. Vijeće je izreklo opomenu zbog izazivanja novih trauma kod već traumatizirane djece sa željom da se stvori afera o kojoj se senzacionalistički piše. Teža opomena zbog povrede prava djeteta izrečena je novinarki 24 sata Jasmini Sarić i to zbog teksta „Živjet će još samo 10 godina“ objavljenog 3. lipnja 2012. U teksu novinarka piše o dječaku koji boluje od neizlječive bolesti i pri tom je u potpunosti otkrila njegov identitet s fotografijom, te kalkulira koliko mu je godina života s obzirom na dijagnozu ostalo. Jednu od tih rečenica uredništvo je uzelo za naslov. Iako je novinarka istaknula da je željela upozoriti javnost na tešku bolest i da je surađivala s majkom dok je pisala tekst, te da je dječak svjestan svoje bolesti, Vijeće je zaljučilo da nije smjela u potpunosti otkriti dječakov identitet, a i da su otkriveni njegovi zaštićeni osobni podaci vezani uz njegovo zdravlje. Pravobraniteljica za djecu prijavila je Jutarnji list, Slobodnu Dalmaciju i Podravski list za slučaj seksualnog zlostavljanja maloljetne djevojčice o kojemu su pisali u tekstovima „Uhićen otac monstrum“, „Otac monstrum seksualno zlostavljao osmogodišnju kćer“ objavljenim 15. svibnja 2012. godine. Na posredan su način otkrili identitet maloljetnih žrtava. U Jutarnjem listu i Slobodnoj Dalmaciji otkrivena je dijagnoza djevojčice i mnogobrojni detalji, kao i

fotografijom identitet počinitelja, a Kodeks „*izričito zabranjuje objavljivanje identiteta djeteta koje je žrtva spolnog nasilja, a to podrazumijeva da se ne smije otkriti ni identitet počinitelja, ako se time neizravno otkriva identitet žrtve*“.[47] Plešeu i Kljakoviću je izrečena teža opomena, dok Borozanu nije jer nijednim detaljem nije otkrio identitet zlostavljanog djeteta.

Vitomira Lončar prijavila je novinara Zvonka Makovića zbog teksta koji je u Aktualu objavljen 15. svibnja 2012. „Prava istina o kazališnoj gerili“, a zbog čega je Makoviću Vijeće izreklo težu opomenu. Prijaviteljica, poznata hrvatska glumica i zajedno sa suprugom osnivačica kazališta Mala scena, navela je da su u tekstu tendeciozno iskrivljeni podaci o kazalištu, financiranju i sl., te da ju Maković vrijeđa nazivajući je *„dokonom srednjovječnom osobom koja skreće pozornost na svoju tužnu osobnost“*.[48] Zbog svega što je Maković napisao u spornom tekstu Vijeće je utvrdilo niz povreda Kodeksa časti, a nisu dobili ni njegovo očitovanje. Iznio je netočne informacije, nije poštivao dostojanstvo osobe o kojoj je pisao, koristio je stereotipe, pa čak i pejorativne izraze. Spornom su istaknuli činjenicu da je Zvonko Maković istovremeno i novinar i član Odbora za kulturu Skupštine grada Zagreba, što ga dovodi i u svojevrsni sukob interesa.

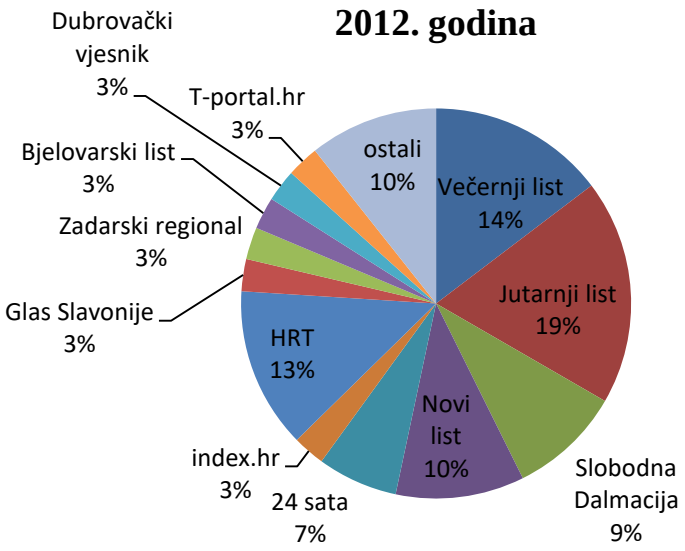
Zanimljivo je da se među prijavljenima ponovno, iste godine, našao novinar Jutarnjeg lista Tomislav Kukec. Prijavu je podnio Sindikat državnih i lokalnih službenika i namještenika RH i to zbog teksta „Dobivaju 265 milijuna kuna godišnje, a nitko ne kontrolira na što ih troše!“ objavljenom 16. ožujka 2012. Novinaru je izrečena opomena zbog tendecioznog pisanja bez dokaza o poslovanju sedam sindikata u Hrvatskoj. Novinar je u svom očitovanju napisao da je tražio odgovore, ali da neki sindikati nikada nisu odgovorili, posebno o svojim prihodima.

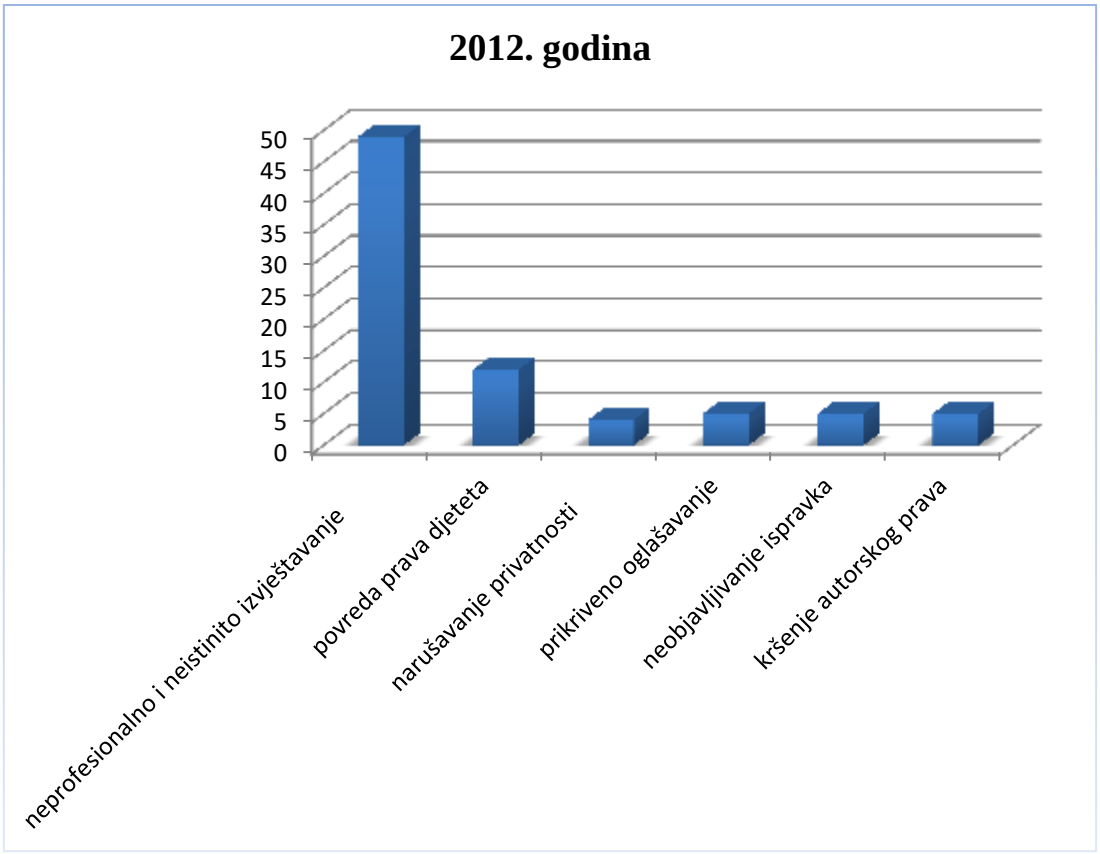
Nije rijetko da se senzacionalistički piše o poznatim osobama. Tako su Ljiljana i Ela Roso prijavile RTL televiziju zbog priloga koji se nije smio emitirati, a objavljen je u Ekskluziv Tabloidu 3. svibnja 2012. U spornom prilogu spominje se veza Ele Roso s nogometašem Vedranom Ćorlukom. Prijaviteljice su istaknule da je njime narušena njihova privatnost zbog uzimanja fotografija s privatnog profila na društvenoj mreži, puštanja telefonskog razgovora bez dopuštenja, kao i time što je spomenuto da je za njezinim ocem

[47] old.hnd.hr, Zaključci 7. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 18. rujna 2012., Pravobraniteljica za djecu vs Dinko Borozan, Mladen Pleše, Krunoslav Kljaković

[48] old.hnd.hr, Zaključci 6. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 9. srpnja 2012., Vitomira Lončar vs Zvonko Maković

raspisana policijska tjeralica zbog razbojništva. Vijeće je zaključilo da je novinarska etika prekršena u nekoliko navrata, posebice stavljanjem razbojništva u kontekst ljubavne veze, što je okarakterizirano zadiranjem u dostojanstvo osoba o kojima je pisano. Teža opomena izrečena je glavnom uredniku Ivanu Lovrečeku.

Izdvojeni slučajevi povrede novinarskog Kodeksa časti u 2013. godini

Ovdje je za razliku od prethodnih godina podnesen polugodišnji izvještaj o prijavama povreda Kodeksa časti. Zanimljivo je istaknuti da je *„Novinarsko vijeće časti jedino tijelo tog tipa u kojem o povredama novinarske etike raspravljaju isključivo sami novinari“*,[49] a ulogu Vijeća vezano uz etiku u novinarstvu mnogi prepoznaju.

Nažalost, imamo ponovno slučajeve kršenja novinarske etike vezano uz prava djeteta. Pravobraniteljica za djecu prijavila je Jutarnji list zbog otkrivanja djece, žrtava spolnog zlostavljanja, u tekstovima „Bolesnim pohotnicima davala kćer za 100 kn, a za 150 i ona sudjelovala u orgijama“, „Ekskluzivno: Jutarnji razgovarao sa socijalnim radnikom koji je bio zadužen za slučaj majke svodnice i njezine obitelji“ i „Perverznjaci bez kazne zbog očitog pravnog nonsensa“ objavljenih tijekom srpnja 2012. Uredniku je Vijeće izreklu težu opomenu, a novinarima opomene jer su prekršili ne samo Kodeks, nego i nekoliko zakona. *“Fotografijom majke, fotografijom kuće u kojoj žive, raspitivanjem kod susjeda o detaljima iz života obitelji te cjelokupnim nemarnim postupanjem i senzacionalističkim pristupom novinari Mario Pušić i Kristina Turčin te glavni urednik Jutarnjeg lista Mladen Pleše ugrozili su prava i dobrobit djece.“*,[50] zaključilo je Vijeće o tom slučaju. No zbog ponovljenog pisanja o djeci spolnim žrtvama i slično u Jutarnjem listu, članovi Vijeća izvjestili su i Središnji odbor HND-a.

Nives Badurina, a potom Ženska soba i pravobraniteljica za ravnopravnost spolova prijavili su Jutarni list, 24 sata i Slobodnu Dalmaciju zbog načina izvještavanja o silovanju u Podstrani i iznošenju mnogobrojnih detalja, pa su zbog toga urednicima sva tri lista izrečene teške opomene jer su senzacionalistički i vrlo detaljno izvještavali o silovanju splitske studentice. Detalji su uputili na identitet žrtve koja je proživjela ogromnu traumu, a korišteni su i izrazi zvjersko silovanje i sl. Objavljen je i identitet osumnjičenika, a sve su prenijeli i portali što je izazvalo brojne neprimjerene komentare. Prijavitelji su smatrali da je to *„još samo jedan od primjera gdje je detaljno opisivanje slučaja kompromitirajuće i nikako nije dozvoljeno, te ne pomaže nesretnoj djevojci koja će doživotno nositi traumu, nego samo podilazi znatiželji čitatelja.“*.[51] U svim tekstovima upitna je profesionalnost novinara i

[49] old.hnd.hr, Polugodišnji izvještaj Novinarskog vijeća časti za siječanj-lipanj 2013.

[50] old.hnd.hr, Zaključci 10. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 29. siječnja 2013., Pravobraniteljica za djecu vs Mladen Pleše, Kristina Turčin, Marijo Pušić

[51] old.hnd.hr, Zaključci 11. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 8. ožujka 2013., Nives Badurina, Ženska soba, Aleksandar Perc, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova vs Jutarnji list, 24 sata, Slobodna Dalmacija

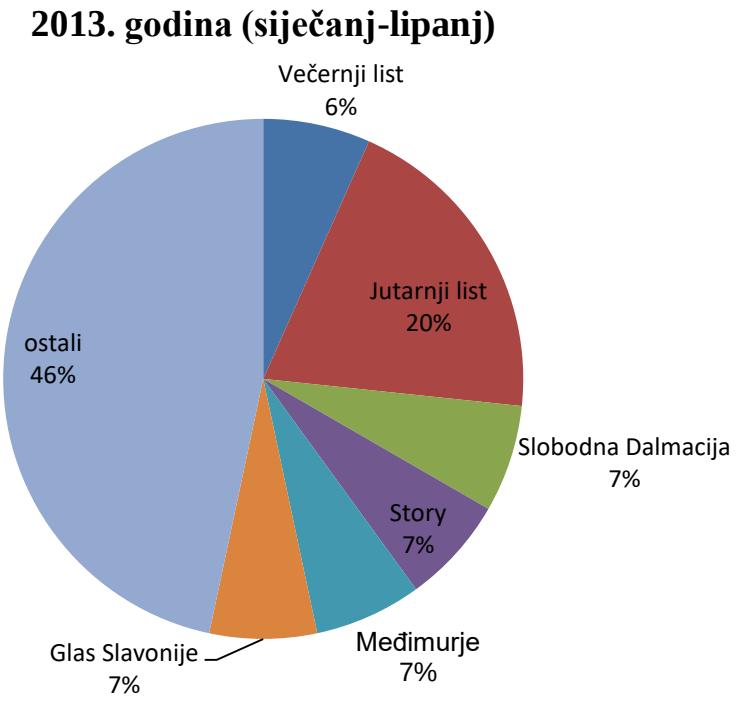
njihova etičnost jer nisu zaštitili čovjekovu intimu, posebice zbog senzacionalističkog izvještavanja, a nisu ni poveli brigu o pozornom pisanju kada se radi o izvještavanju o tragedijama, zločinima i sl

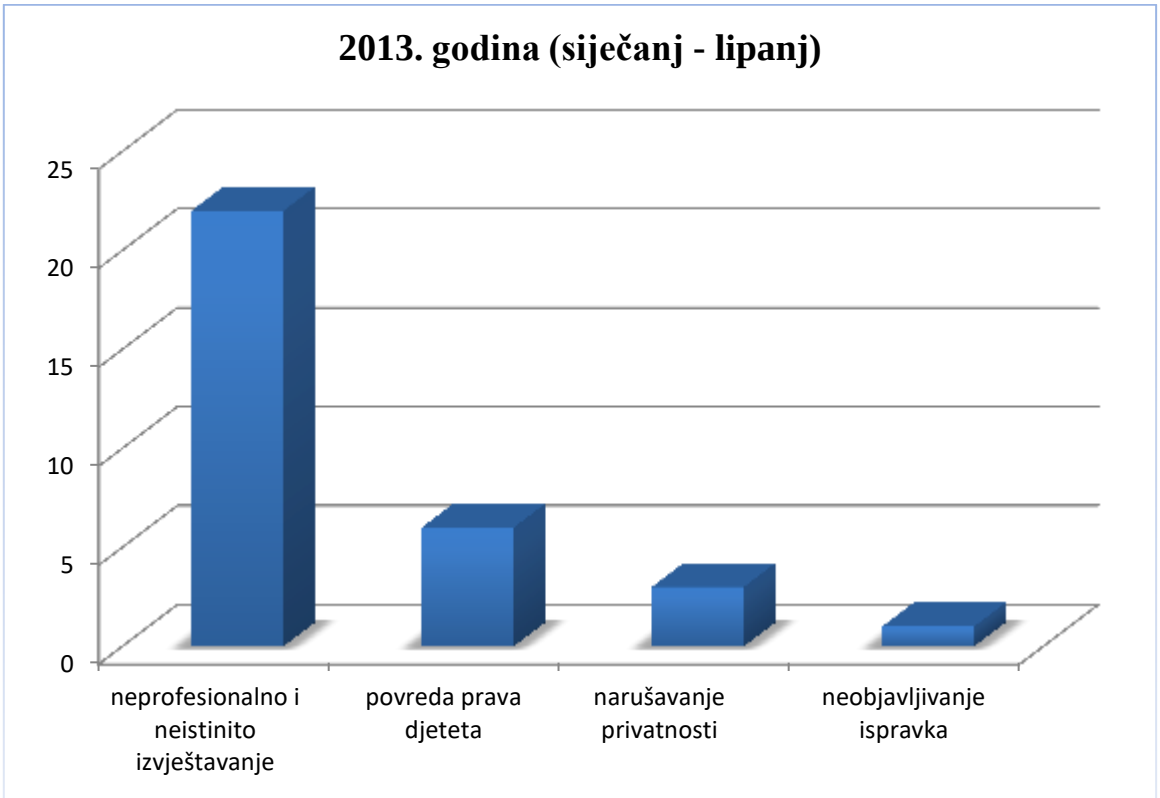
Među prijavama ističe se i ona koju je podnio Centar za socijalnu skrb Rijeka protiv novinarke Sandre Juničić koja je na portalu dnevno.hr objavila tekst „Nikica Dubravac jedva preživljava s kćerkom, a bivšoj supruzi za tu kćer plaća alimentaciju“ od 28. srpnja 2012. Novinarki je izrečena teža opomena jer je u potpunosti otkrila identitet maloljetne osobe, punim imenom i prezimenom i fotografijom. Otkrila je i školu koju pohađa, analizirala njezina emotivna stanja i time ju dodatno traumatizirala.

Još jedna institucija podnijela je prijavu HND-u. Riječ je o osječkom Kliničkom bolničkom centru protiv Nefretete Zekić Eberhard, Damira Gregorovića i Marija Mihaljevića zbog teksta „Osječka bolnica ide u stečaj, čeka se samo potvrda Vlade RH“ objavljenog u Glasu Slavonije 22. veljače 2013. Vijeće je zaključilo da je tekst korektan i novinarki nije izreklo nikakvu mjeru, dok su urednici dobili opomenu zbog *„smišljeno senzacionalističke opreme s obzirom na to da se ne radi o stečaju nego o sanaciji“*.[52] To je itekako vidljivo kada se pročita cijeli tekst u kojemu se isključivo navodi sanacija, a u naslovu stečaj. Sve je to nanijelo nelagodu pacijentima. Novinarka je tražila sve podatke o sanacija, ali ih nije dobila od ravnateljstva, već iz nadležnog Ministarstva, a ogradila se da je riječ o neslužbenim informacijama.

Glumica i vlasnica kazališta Mala scena Vitomira Lončar prijavila je novinara Tomislava Čadeža iz Jutarnjeg lista zbog nekoliko tekstova tijekom svibnja u tom dnevnom listu. Prijavila je i urednicu web portala Jutarnjeg lista Gordanu Jankosku Vranić i glavnog urednika Mladena Plešea. Sporni su tekstovi „Što otkriva dokumentacija o poslovanju Kazališta Mala scena za 2011.“, „Pijani milijarder gradskog proračuna“, kao i njihova oprema. Prijaviteljica je istaknula da se radi o niz kleveta, senzacionalnom i zlonamjernom izvještavanju. Vijeće je nakon proučavanja cijelog slučaja zaključilo da je riječ o nemarnosti novinara jer nije ni provjeravao neke informacije, nema drugu stranu, pa time nije ni objektivan. Izrečene su teže opomene, među njima i glavnom uredniku Mladenu Plešeu. Vijeće je pri tom reklo da ih taj urednik ima toliko, da bi mu sljedeća opomena mogla značiti isključenje iz HND-a.

[52] old.hnd.hr Zaključci 13. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 4. lipnja 2013., KBC Osijek vs Nefreteta Zekić Eberhard, Damir Gregorović, Mario Mihaljević

2013. godina (siječanj-lipanj)
Večernji list
6%
Jutarnji list
20%
Slobodna Dalmacija
7%
Story
7%
Međimurje
7%
Glas Slavonije
7%
ostali
46%

2013. godina (siječanj - lipanj)
25
20
15
10
5
0
neprofesionalno i neistinito izvještavanje
povreda prava djeteta
narušavanje privatnosti
neobjavljivanje ispravka

Izdvojeni slučajevi povrede novinarskog Kodeksa časti od 9. srpnja 2013. do 12. svibnja 2014. godine

U desetomjesečnom razdoblju Novinarsko vijeće časti održalo je osam sjednica u kojima je odlučivalo o prijavama, ukupno njih 77. U polovici slučajeva zaključeno je da nije bilo povreda Kodeksa. I dalje je značajan broj povreda radi neprofesionalnog izvještavanja uz koje je često vezan senzacionalizam. Zahtjevi za ispravkama često su ignorirani, a povećao broj izvještaja o samoubojstvima. Ono što je je Vijeće posebno zabrinulo je diskriminatorno pisanje o manjinama, posebice u slučaju najavljenog referenduma o ćirilici i u pitanju ustavne definicije braka.

Nažalost, Vijeće časti se i dalje suočavalo s povredama prava djeteta. Udruga U.Z.O.R. i pravobraniteljica za djecu prijavili su novinara Jutarnjeg lista, Matu Piškora zbog teksta „Ovrha nad djetetom- Sina ne dam, majka se ne brine, a u sigurnoj ga kući maltretiraju" objavljenog 22. studenog 2013. i drugoga teksta „Propao još jedan pokušaj ovrhe trogodišnjaka" od 6. prosinca 2013. Novinaru je izrečena teža opomena zbog otkrivanja identiteta djeteta. Naravno, zamagljivanje lica na fotografiji nije bila dovoljna zaštita. S druge strane, u svom izjašnjavanju novinar je priznao da je bio u dilemi treba li uopće pisati o tom slučaju i kako što bolje zaštiti dijete. Istaknuo je da nije *„nikad objavio prezime obitelji niti sliku djeteta, osim s leđa, u zagrljaju oca i uz njegovo dopuštenje, ali, kaže, moram generalno reći da nije kriv novinar koji piše o nekom ružnom događaju, nego su krivi oni koji su ga izazvali"*.[53] Vijeće je u ovom slučaju zaključilo da je nanesena šteta djetetovoj dobrobiti.

Kršenja prava djeteta nastavila su se u mnogobrojnim primjerima, što je posebno vidljivo u slučaju koji je prijavila pravobraniteljica za djecu i to protiv autorica teksta „Šok u Međimurju: Učenica osmog razreda tajila roditeljima da je u petom mjesecu trudnoće", Zinke Čižmešije i Jasmine Sarić Čedić, objavljenom 26. veljače 2014. godine u 24 sata. Novinarkama i glavnom uredniku izrečena je teža opomena jer su otkrile identitet djevojčice, te su o njoj pisale bez privole roditelja. U tekstu je navedena i škola i razred koju djevojčica polazi, pa je time otkriven njezin identitet. „Roditelji 16-godišnjaka iz Splita: Lažna optužba za bludničenje nad djevojčicom uništila je i naš i život našeg sina" naziv je teksta Vladimira Urukala objavljenog u Slobodnoj Dalmaciji 21. listopada 2013. Sporna je i naslovnica na kojoj piše „Prošli smo pakao - Naš maloljetni sin lažno je optužen za silovanje". Slučaj je

[53] old.hnd.hr, Zaključci 19. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 3. veljače 2014., Udruga U.Z.O.R. i Pravobraniteljica za djecu vs Mate Piškor

prijavila majka spolno zlostavljanje djevojčice i istaknula da je novinar koristio sudske dokumente koji su trebali biti tajni i pisao laži. Novinar je u svom očitovanju istaknuo da je ponudio i majci zlostavljane djevojčice da iznese svoju stranu priče, no ona ga je odbila. Iako identitet maloljetnika nije otkriven, detalji optužnog prijedloga jesu, a nije bilo nikakvog javnog interesa da bi bili objavljeni.

Centar za mirovne studije prijavio je novinarku Hajdi Karakaš Jakubin zbog teksta „Trojicu azilanata iz Maroka uhitili zbog silovanja“ koji je objavljen 14. rujna 2013. u Jutarnjem listu. Centru je posebno smetala aluzija novinarke da su trojica uhićenih stvarno počinila to kazneno djelo ili da su ga lažno prijavili kako bi što duže zadržali status azilanata. Centar za mirovne studije sporni je tekst nazvao diskriminatornim i ksenofobičnim, te su upozorili da novinarka javno poziva na mržnju prema osobama koje su smještene u zagrebačkom hotelu Porin. Autorica teksta istaknula je da je izbjegla gnusne detalje, te da se cijene stanova u toj zagrebačkoj četvrti snižavaju upravo zbog nazočnosti azilanata. Vijeće je osudilo stav na koji je naišlo u tekstu, da se o azilantima piše kao o kriminalcima. Sadržaj i urednička oprema teksta povrijedili su odredbe Kodeksa. Vijeće je također zaključilo da novinarka zapravo nije sigurna što se dogodilo jer *„koristi sintagmu prema jednoj verziji“*.[54]

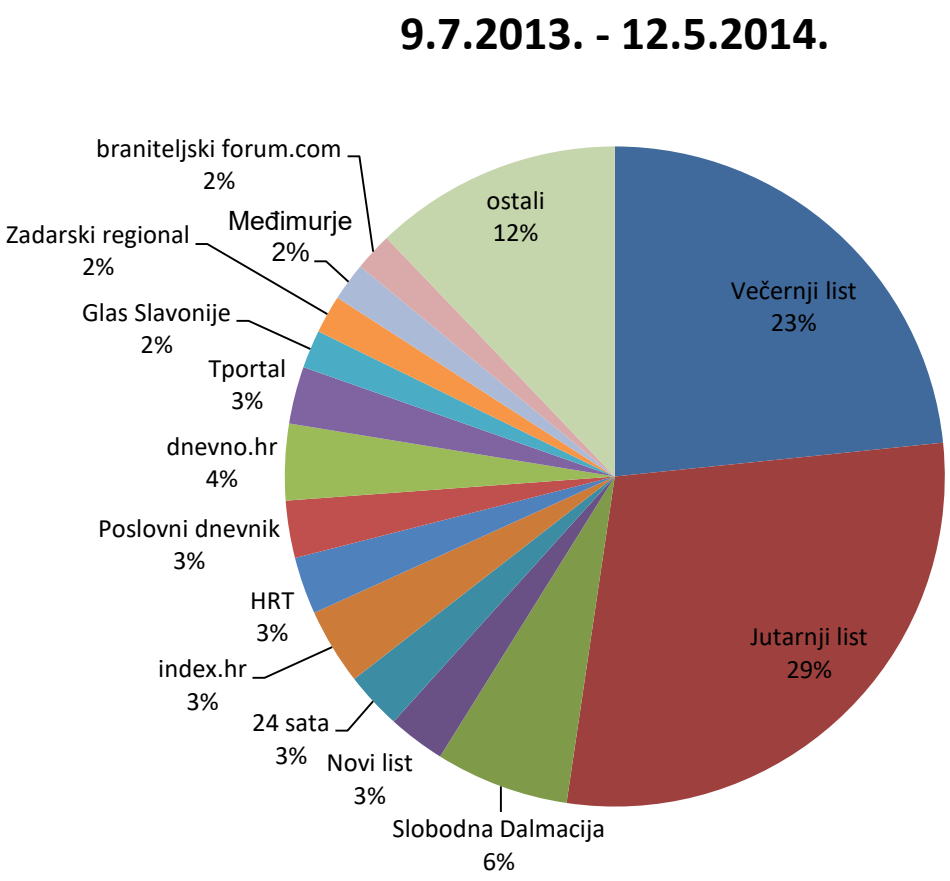
Zanimljiv je i slučaj u kojemu je Kaćuša Praljak pred HND-om pokrenula postupak protiv Ante Tomića zbog teksta „Kako je život spojio Babića i Praljka“ objavljenog u Jutarnjem listu 21. prosinca 2013. Autor je opomenut jer nije bilo javnog interesa pisati o privatnom životu članova obitelji Slobodana Praljka, točnije o njegovoj supruzi. Tomić ju je opisao *kao „vrstu žena koje se kao uklete, stalno zaljubljuju u istu vrstu pogrešnih muškaraca i koja je ostavila jednoga da bi se udala za drugoga, potpuno jednakog hercegovačkog luđaka“*.[55] Vijeće je zaključilo da se novinar doista u većem dijelu teksta bavi Kaćušom Praljak koja nije javna osoba, a jednako tako i njezinim sinom, što svakako nije od javnog interesa i kršenje je profesionalne etike.

Dino Komadina prijavio je Večernji list, Jutarnji list i T-portal zbog pisanja o samoubojstvima u tekstovima Mladena Mandića „Pritisnuti kamatarima majka i sin počinili samoubojstvo“ koji je objavljen 6. ožujka 2014. O istome je događaju u Jutarnjem listu pisala Hajdi Karakaš Jakubin u tekstu s naslovom “Sin razrezao žile, a majka se objesila“. Izrečena

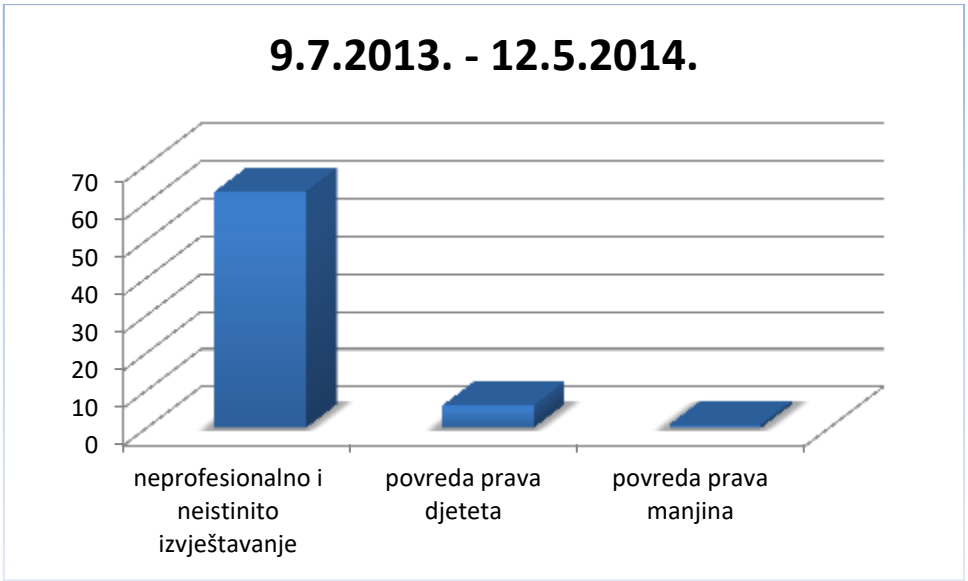
[54] old.hnd.hr, Zaključci 19. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 3. veljače 2014., Centar za mirovne studije vs Hajdi Karakaš Jakubin

[55] old.hnd.hr, Zaključci 20. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 17. ožujka 2014., Kaćuša Praljak vs Ante Tomić

im je teža opomena. Prijavitelj je istaknuo da su novinari detaljno izvjestili o tim samoubojstvima, a Vijeće je zaključilo da je prekršen novinarski Kodeks časti. Povrijeđen je čl. 16 Kodeksa *„koji izričito propisuje da Vijesti o samoubojstvima i pokušajima samoubojstava se ne naglašavaju te ih treba svesti na najmanju moguću mjeru.“*.[56]

[56] old.hnd.hr, Zaključci 21. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 12. svibnja 2014. godine, Dino Komadina vs Mladen Mandić, Hajdi Karakaš Jakubin, Marijan Sušenj

Izdvojeni slučajevi povrede novinarskog Kodeksa časti od 30. lipnja 2014. do 30.ožujka 2015. godine

U ovom razdoblju nastavili su se trendovi iz prijašnjih godina - neprofesionalno izvještavanje, povreda prava djeteta pri izvještavanju o toj osjetljivoj populaciji, ali i diskriminatorno pisanje. Često su zbog senzacionalističkog načina pisanja mediji raspirivali tenzije. U očitovanjima novinara, što je posebno zabrinjavajuće, istaknuo se urednički pritisak i neodgovarajuća oprema teksta što je karakteristično za portale i novine.

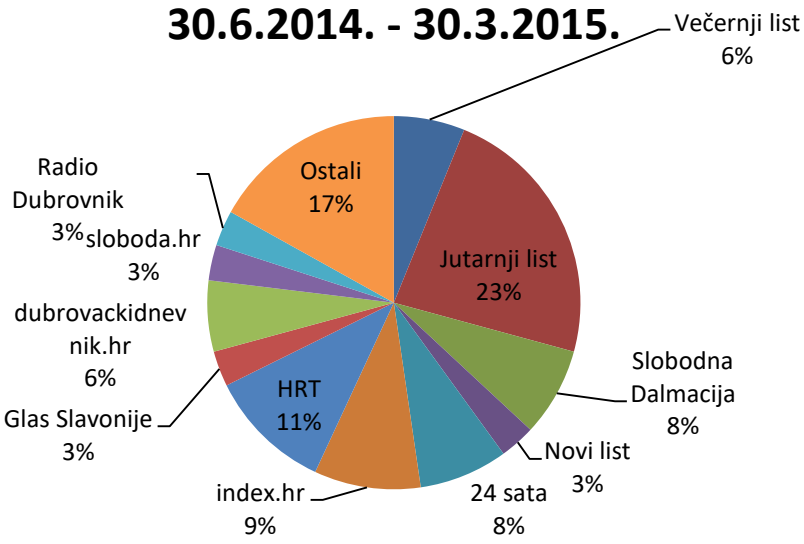
HINA je pokrenula postupak protiv Božene Matijević zbog plagijata. Riječ je o tekstu „Više nećemo rasti u visinu, sad rastemo samo u - širinu“ koji je objavljen 10. rujna 2014. u Večernjem listu. Samo mjesec dana ranije HINA je objavila članak na istu temu. Naravno, o toj temi svi mogu pisati no HINA je dokazala da *„tekst preuzet iz Hine predstavlja 58 posto sadržaja teksta objavljenog u Večernjem listu; svi podaci objavljeni u Večernjem listu objavljeni su prethodno u Hininu tekstu; sadržaj i poredak teksta u Večernjem listu slijede gotovo bez iznimke sadržaj i poredak Hininoga priloga“*.[57] To su potkrijepili i tvrdnjom da je preuzela podatke koje su u Hini sami izračunali, a da nije navela izvor. Večernji list nije korisnik Hininih servisa, te stoga nisu imali pravo to objaviti. Novinarka je priznala propust zato što nije navela autore, te da je imala vrlo kratak rok za dovršetak članka. Bez obzira na priznanje izrečena joj je opomena. No nije to bio jedinstveni slučaj. Nikica

[57] old.hnd.hr, Zaključci 26. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 9. veljače 2015., HINA vs. Božena Matijević

Barić prijavio je Iliju Matanovića iz Jutarnjeg lista zbog teksta „Kako je časnik u ratnom Zagrebu izmislio prevaru s putnim nalozima“ koji je objavljen 10. studenog 2014. Optužio ga je za prepisivanje njegovog rada koji je trinaest godina ranije objavljen u Časopisu za suvremenu povijest. Ustanovljeno je da je Matanović dijelom prepisao rad ne navodeći izvor već se sam potpisao pod cijeli tekst zbog čega mu je izrečena teža opomena.

Nažalost, nastavilo se i dalje na pogrešan način izvještavati o maloljetnicima. Zvonimir Matutinović prijavio je glavnog urednika 24 sata Renata Ivanuša zbog teksta „Serijski silovatelj: iznerviralo me što je vrištala, ubio sam je“ koji je objavljen na njihovom portalu 3. listopada 2014. Prijavitelj je rekao da nije riječ samo o jednom slučaju kršenja prava djeteta na tom portalu, te da su se već pojavljivali primjeri otkrivanja identiteta. U slučaju koji je prijavio *„u tekstu o seksualnom zlostavljanju i ubojstvu otkriveni su, uz puno ime i prezime, gotovo svi podaci o maloljetnoj žrtvi kao i njezina fotografija.“*.[58] Urednik se opravdao da je riječ o općem interesu jer su već svi podaci poznati od prije zbog toga što je djevojka, prije nego li je ubijena, nestala u Srbiji, pa su roditelji objavili sve podatke ne bi li ju se pronašlo, kao i da je interes javnosti upozoriti na višestrukog silovatelja. Vijeće časti odlučilo je izreći opomenu jer se nije vodilo računa o dostojanstvu ubijene 14-godišnje djevojčice, niti o emocijama njezine obitelji.

U ovom razdoblju Hrvatsko novinarsko društvo objavilo je podatke o zastupljenosti medija u prijavama povreda Kodeksa časti, ali nije objavilo statistiku o razlozima prijava.

[58] old.hnd.hr, Zaključci 26. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 9. veljače 2015., Zvonimir Matutinović vs Renato Ivanuš

Izdvojeni slučajevi prijave povrede Kodeksa časti od 29. svibnja 2015. do 17.ožujka 2016. godine

Na svojim sjednicama Novinarsko vijeće časti do sada se držalo pravila koje su koristili i prijašnji sazivi vijeća, a to je da je to tijelo nadležno za sve prijavljene novinare i urednike bez obzira jesu li članovi tog strukovnog društva ili nisu. U međuvremenu, nakon odluke Skupštine to je tijelo prestalo biti nadležno za one koji nisu članovi HND-a.

Jakiša Tomić pokrenuo je postupak protiv novinara portala dnevno.hr Marcela Holjevca zbog teksta „Čovječanstvo postaje sve gluplje“ objavljenog 24.travnja 2015. i to zbog govora mržnje prema Romima i generaliziranja stereotipa. Nažalost, novinar se osvrnuo i na nacistička ispitivanja veze između kvocijenta inteligencije i fertiliteta, a u tekstu je napisao *„kako inteligentni i obrazovani imaju manje djece jer se više brinu o njihovu odgoju i školovanju, a Romi, primjerice ne razbijaju glavu oko toga, ionako pošalju dijete na ulicu da prosi, pa im je svejedno imaju li ih deset“*.[59] Zbog toga je novinaru izrečena opomena. Novinar se očitovao na prijavu i pozvao na članak koji je izašao na stranicama Institute of Education Science, no to ga nije opravdalo u kršenju Kodeksa časti hrvatskih novinara na području kršenja temeljnih ljudskih prava, jednakosti svih građana. Nije se ustručavao koristiti pejorativne izraze, a ponižavajućim prikazivanjem stereotipa podržao je diskriminaciju prema Romima. HND je pozvao autora da se ispriča romskoj populaciji.

Isti je portal prijavila Kristina Jovanić, točnije novinarku Ivu Međugorac zbog teksta „Poznajete li njihove potomke: ovo je popis najpoznatijih Udbaša“, koji je dnevno.hr objavio 24. siječnja 2015. Novinarki i uredniku izrečena je teža opomena jer tekst poziva na linč pogledom na dokument s popisom ljudi od kojih su neki još živi, a za njihovu djecu tvrdi da su se dokopali dobrih pozicija u društvu. Pozvala se na dva izvora s kojih je preuzela popis nekadašnjih pripadnika Udbe. Sporno je, prema zaključku Novinarskog vijeća časti, to što je svojim načinom pisanja gotovo izvaninstitucionalno pozvala na osvetoljubivo ponašanje prema tim ljudima i članovima njihovih obitelji, a morala je imati profesionalni odmak kako bi objektivno izvještavala. Vijeće je zatražilo od prijavljenih, ali i od svih drugih novinara da *„kada pišu o ovakvim temama, odnosno prije objavljivanja ovakvih popisa, razmisle o potencijalu opasnosti stvaranja kolateralnih, a nedužnih žrtava. Primjerice ljudi koji slučajno*

[59] old.hnd.hr, Zaključci 2. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 18. lipnja 2015., Jakiša Tomić vs Marcel Holjevac

imaju isto ime i prezime kao i neka inkriminirana osoba, a pri tom s njom i njezinim djelima nemaju nikakve veze“.[60]

Zanimljiva je i skupna prijava pučke pravobraniteljice prema prijavi Nikole Mačvana protiv Velimira Bujanca, Ružice Smolčić, Gorana Dudaša, Nevena Pavelića i portala sloboda.hr i dnevno.hr., koji je ujedno protiv istih podnio i kaznenu prijavu. Pravobraniteljica je Velimira Bujanca prijavila zbog poticanja na nasilje i mržnju u televizijskoj emisiji Bujica koja je emitirana 17. listopada 2014. Urednicu Osječke televizije Ružicu Smolčić prijavila je zbog emitiranja emisije, Gorana Dudaša jer je to isto prenio na portalu hop.hr, kao i Neven Pavelić na portalu direktno.hr, te na slobodi.hr i dnevno.hr. Novinarsko vijeće časti težu je opomenu izreklo uredniku i voditelju Bujice Velimiru Bujancu i novinarki Boženi Dokozi koja je bila autorica priloga u emisiji jer su *„objavili puno ime i prezime osobe koja je navodno počinila određeno djelo, pri čemu nisu naveli izvor informacija, odnosno valjane dokaze. A nakon što je objavljeno službeno izvješće policije, prema kojemu se dotična osoba ni na koji način ne povezuje s tim djelom, nisu objavili ispravak, niti su joj se javno ispričali“*.[61] Od svih prijavljenih zatraženo je da upute javnu ispriku u medijima zbog nanesene moralne štete. O čemu se zapravo radi u ovom slučaju? Prijavitelj je i kazneno prijavio Bujanca jer je na svojoj privatnoj stranici na društvenoj mreži optužio njegova oca Sašu Mačvana, vođu navijačke skupine „Grobari Vukovar 1976.“ i hrvatskog policajca, za ispisivanje ćirilićnih grafita na Dinamovom autobusu u Vukovaru kada je momčad plavih stigla na nogometni memorijal. Prijavitelj je tvrdio *„kako su od toga dana i nakon što su takvu informaciju prenijeli neki portali, njegova obitelj i on izloženi javnim prijetnjama smrću, uvredama i mržnji, te da žive u strahu za vlastiti život i imovinu.“*.[62] Glavna urednica Osječke televizije teže je opomenuta jer se ta lokalna televizija ničime nije ogradila od izrečenog u emisiji. Teža opomena izrečena je portalima jer su samo sve izrečeno prenijeli bez da su provjerili izvor informacija. Među portalima koji su objavili isto bio je i braniteljski-portal.hr. Bujanec je, zaključilo je Vijeće, na svom privatnom profilu na društvenoj mreži prešao okvire privatnosti jer se i na tom mjestu predstavlja kao novinar i koristi logo emisije Bujica, a i tamo je objavom pokrenut govor mržnje. Provjerom službenih

[60] old.hnd.hr, Zaključci nastavka 2. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 2. srpnja 2015., Kristina Jovanić vs Iva Međugorac

[61] old.hnd.hr, Zaključci nastavka 2. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 2. srpnja 2015., Pučka pravobraniteljica po prijavi Nikole Mačvana vs Velimir Bujanec, Ružica Smolčić, Goran Dudaš, Neven Pavelić, portal sloboda.hr, portal dnevno.hr

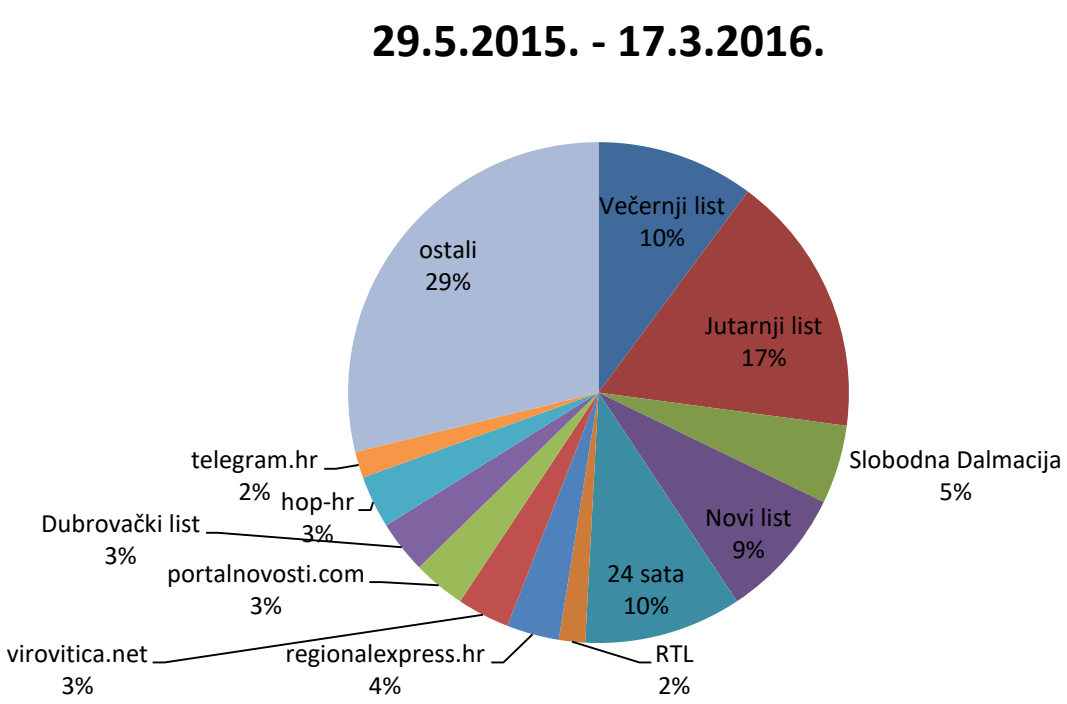
[62] Isto

informacija policije, potvrđeno je da prozvani Saša Mačvan nije bio u nikakvoj vezi sa spornim događajem, pa je moralna obveza isprike svih koji su ga neosnovano optužili velika.

Aleksandra Kolarić prijavila je Ivicu Granića zbog vrijeđanja u tekstovima „Iskače iz paštete: Tko je dovraga neka Aleksandra Kolarić?“, „Ljevičarska narikača i spin doktorica Aleksandra Kolarić u obrani ministra Predraga Matića“, „SDP-ova narikača Aleksandra Kolarić opet iskočila iz paštete“, „Frustrirana i neuspješna PR posvuduša reagirala na obraćanje predsjednice Grabar Kitarović“ objavljenim na portalu portaloko.hr tijekom 2014. i 2015. Zbog neprimjerenih izraza kojim se omalovažava profesionalni rad Aleksandre Kolarić urednik Granić je opomenut jer ispod teksta nijednom nije naveden autor. Vijeće je zaključilo da novinar ima pravo na kritički osvrt nečijeg rada, ali ne i za vrijeđanje i omalovažavanje. No bilo je i onih članova Vijeća koji su istaknuli da Aleksandra Kolarić često provocira medije svojim istupima.

Igor Tomljenović prijavio je HINU i portal jutarnji.hr zbog snimke i teksta „Video: Stravične snimke-okrutno iživljavanje separatista na zarobljenim vojnicima“ objavljenih 27. siječnja 2015. Objavili su link na You Tubeu, popularnoj mreži za razmjenu videozapisa, gdje se vidi psihička i fizička tortura proruskih pobunjenika nad ukrajinskim vojnicima, te na kraju njihova smrt. Vijeće smatra da je ovaj link postavljen na portalu radi senzacionalizma i povećanja broja posjeta, a ne kako bi se izvijestilo i eventualno komentiralo taj događaj.

Nakon nekoliko godina Novinarsko vijeće časti donijelo je ponovno najtežu mjeru - isključenje člana iz Hrvatskog novinarskog društva, i to temeljem prijave Marina Smolčića protiv Željka Popovića zbog teksta „Prljavi Smoki“ na portalu slobodnalika.com objavljenom 28. rujna 2015. Prijavljeni Popović ujedno je i vlasnik portala. Vijeće je zaključilo da je kompromitirao profesiju i povrijedio mnoge odredbe Kodeksa, prije svega zbog govora mržnje, uvreda i dr.

Izdvojeni slučajevi povrede novinarskog Kodeksa časti od 21. travnja do 13.listopada 2016. godine

U ovoj godini i dalje se nastavljaju povrede prava djeteta. Ovaj put je pravobraniteljica za djecu prijavila portale jutarnji.hr, index.hr i 24 sata zbog objavljivanja punog imena i prezimena maloljetnice o kojoj se pisalo u tekstovima objavljenima na tim portalima u siječnju 2016. Kako prijavljeni novinari nisu članovi HND-a nije im se mogla izreći mjera, ali je Vijeće moglo iznijeti svoje mišljenje o slučaju. Zaključili su da je došlo do povreda novinarskih načela objavljivanjem identiteta maloljetnice. Pravobraniteljici se obratila upravo djevojka o kojoj su pisali zbog povrede privatnosti i nagađanja njezine veze s jednim od sudionika RTL-ovog showa Big Brother. To je izazvalo negativne komentare i u sredini u kojoj živi ta djevojka, pripadnica romske manjine, ali i na portalima na kojima su tekstovi objavljeni.

Koliko je osjetljivo izvještavanje o djeci, posebno o ono, koja su u proceduri Centra za socijalnu skrb, potvrdila je prijava zadarskog centra protiv Lade Burčul na portalu zadarski.hr za tekst „Preokret u slučaju oduzimanja djece? Zadarski Centar sada zove Božiće na razgovor!“ objavljenog 26. veljače 2016. Novinarki je izrečena opomena zbog iznošenja samo

jedne strane priče, a uredništvu zbog opreme teksta fotografijama djece. Iako su djeca na fotografijama zasjenjena može se otkriti njihov identitet. Iznijela se priča majke, no novinarka nije pitala drugu stranu, zadarski Centar za socijalnu skrb. Djeca su oduzeta roditeljima i smještena u domove za nezbrinutu djecu. Iako je željela upozoriti na opasnost nazočnosti djece na društvenim mrežama, među prijavljenim novinarima našla se i novinarka Jutarnjeg lista Hajdi Karakaš Jakubin koju je prijavila pravobraniteljica za djecu zbog teksta „Facebook predator punih 26 sati držao djevojčicu u hotelu“ objavljenom 8. ožujka 2016. i dan kasnije zbog teksta „S djevojčicom imao odnos i snimao ju golu“. Iako nije članica HND-a, novinarki je izrečeno upozorenje zbog takvog načina pisanja. Naveli su da je otkriven identitet djevojčice čime je onemogućena mogućnost oporavka djeteta nakon svih trauma koje je doživjela kao žrtva spolnog zlostavljanja. U tekstu nije navedeno ime, ali je objavljen javni poziv roditelja s društvenih mreža koji su tražili djevojčicu. Poražavajeće je što iznosi i izjavu muškarca koji je spolno iskoristio djevojčicu i to pod naslovom *„Da, ima 13 godina, ali je pristala na seks“*.[63] Time su, ističu u Vijeću, zanemareni interesi djeteta.

Ivan Peričić prijavio je novinara portala Dubrovački dnevnik Maru Marušića zbog teksta „Meni su važnije pare, je.e mi se za Karlu Sentić i njen glupi rak!“ objavljenog 1. svibnja 2016. Iako prijavljeni novinar nije član HND-a, upozoren je zbog naslova i fotografije čiji je jedini cilj bilo priskrbiti što više klikova na Internetu, a ne izvijestiti javnost. Time su grubo prekršena novinarska etička načela. Namjera autora bila je senzibilizirati javnost o maratonu koji je imao plemeniti cilj prikupljanja novca za bolesnu djevojčicu, no upravo je sporni naslov izazvao burnu reakciju

Protiv uredništva portala hop.hr zahtjev za pokretanje postupka pred Vijećem časti HND-a pokrenuo je Silvano Bolčić i to zbog teksta „Ekskluzivno: Ivica Dačić sudionik ubojstva Hrvata iz Beograda“ koji je objavljen 10. srpnja 2010., a u svezi netočnih navoda vezanih uz smrt njegovog sina Ninoslava Bolčića. O tom slučaju su se očitovali i beogradski dopisnik portala Dragan Ilić i urednik Igor Drenjančević. Uredniku je izrečena teža opomena jer nisu vodili računa o izvještavanju o tragedijama, a nisu poštivali ni pravo na ispravak. Vijeće je zaključilo da dio teksta u cjelini diskriminira srpski narod. Iako je portal maknuo sporni članak, on je prenesen na drugi portal gdje je još uvijek dostupan za čitanje. Naime, smrt Ninoslava Bolčića na Cipru stavljena je u politički kontekst. Istraga je pokazala da je riječ o samoubojstvu, no u tekstu je istaknuto da su Bolčiča ubile srbijanske tajne službe i da

[63] old.hnd.hr, Zaključci 12. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 16. lipnja 2016., Pravobraniteljica za djecu vs Hajdi Karakaš Jakubin

je u to upleten Ivica Dačić. Također, prijavitelj Silvano Bolčić u prijavi je istaknuo da se uznemiravanja obitelji, onako kako je pisano u tekstu, nisu nikada dogodila. Vijeće je zaključilo da *„radi provjere iznesenih podataka i tvrdnji nitko nije kontaktirao roditelje Bolčić, a očito, nitko nije vodio računa ni o njezinim osjećajima“*.[64]

Udruge Zagreb pride i lezbijska organizacija Rijeka Lori prijavile su urednika Radio Rijeke Alena Čemeljića i novinara Roberta Ferlina i to zbog omalovažavajućih izjava u emisijama emitiranim tijekom prosinca 2015. Ferlinu je izrečena opomena, a udrugama se nije ispričao.

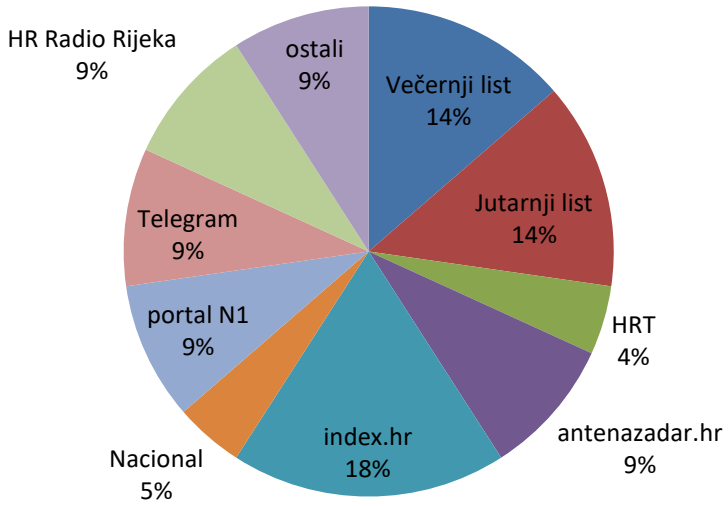
Kuća ljudskih prava prijavila je voditeljicu emisije Politika i istina na Vinkovačkoj televiziji Tatjanu Markić i urednicu Anu Šibenik Tomić zbog emisije emitirane 1. lipnja 2016. i to zbog govora mržnje i diskriminacije. Vijeće je uočilo da je došlo do ozbiljnijeg kršenja novinarske etike zbog diskriminacijskog govora na nacionalnoj i etničkoj pripadnosti, te da voditeljica nije primjereno reagirala na neprimjerene istupe gledatelja koji su se javljali u emisiju koja je uživo emitirana. Također je naglasilo da to voditeljici nije prvi ovakav slučaj. O svemu se očitovala i glavna urednica koja je u svom očitovanju istaknula da je puno teže kontrolirati emisiju koja se emitira uživo, te da je upozorila voditelje na etičko novinarsko ponašanje. No kako je riječ o ponovljenom ponašanju, Vijeće je istaknulo da se radi o kontinuiranom kršenju profesionalne novinarske etike.

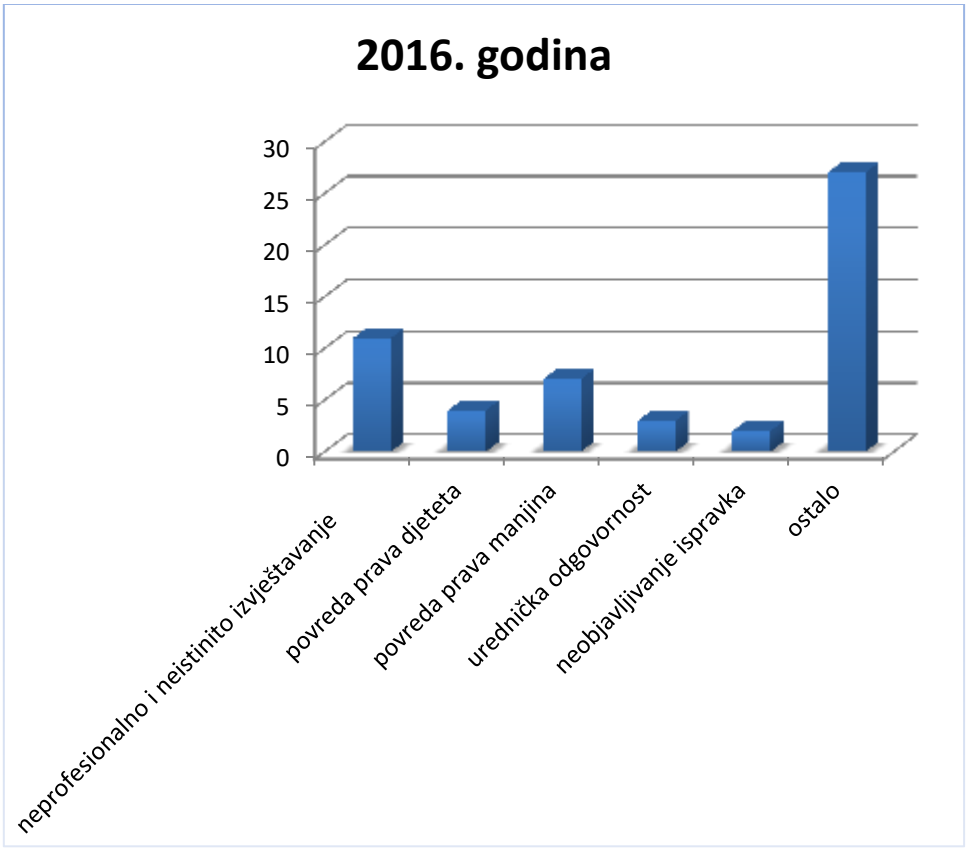
Među prijavljenim slučajevima našla se i jedna karikatura. Prijavio ju je Centar za mirovne studije. Riječ je o karikaturi objavljenoj 1. kolovoza 2016. u listu Međimurje, na kojoj su Romi prikazani kao *„dakle pripadnici drugačije, tamne rase-kradljivci. Ti kradljivci, uhvaćeni na djelu, naivno se pokušavaju opravdati igricom lovljenja pokemona, čime autor karikature dodatno pojačava tvrdnju o njihovu lopovskom karakteru.“*.[65] Vijeće je pritužbe ocijenilo osnovanima. Autor karikature je nepotpisan, te je stoga odgovorna urednica Željka Drljić.

[64] old.hnd.hr, Zaključci 11. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 12. svibnja 2016., Silvano Bolčić vs portal hop.hr

[65] old.hnd.hr, Zaključci 15. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 1. prosinca 2016, Centar za mirovne studije vs Željka Drljić

21.4. - 13.10.2016.

Izdvojeni slučajevi povrede novinarskog Kodeksa časti u 2017. godini

U 2017. godini prijavljeno je ukupno 35 medija, a neki su višekratno prijavljivani. Zaključeno je da je najčešći prijavitelj Hrvatsko društvo za zaštitu i promicanje ljudskih prava, no većina prijava bila je neosnovana kada se radi o kršenju novinarskog Kodeksa časti. Sve je to opteretilo rad Vijeća koje odlučuje o izricanju mjera, pa se dogodilo to da je Jutarnji list kroz određeno vrijeme najprijavljivaniji medij i to na temelju procjene jedne osobe Hrvatskog društva za zaštitu i promicanje ljudskih prava koja nema veze s novinarskom strukom. Tako se i na prvoj sjednici 2017. godine pred Vijećem našlo devet prijava, od kojih je pet podnijelo to društvo.

Grubo kršenje novinarskog etičkog kodeksa ustanovljeno je u prijavi Davorina Horaka protiv Dubravka Wurtzbergera, glavnog urednika portala DalicomBews&Web zbog objavljivanja tekstova „Prijetnje vibratorom - Goran Gluščić iz Rijeke ponosno: Ja sam LGBT četnik“ i „Cvate li LGBT četništvo u Hrvatskoj? Fenomen Goran Gluščić“. Iako Wurtzberger nije član HND-a upozoren je zbog vrijeđanja dostojanstva troje ljudi spomenutih u tekstu, te dijelovima teksta u kojima su nazvani *„fašistima, nametljivima i opasnima, ljudima koji uništavaju našu djecu, ugrožavaju sigurnost okoline i zlostavljaju narod“*.[66]

Ispred Novinarskog vijeća časti našao se i slučaj Milana Popovića i Severine. Popović je prijavio Ivanu Prgomet i Anu Lukiček, preko odvjetničkog društva, za tekstove objavljene u 24 sata 23. rujna i 11. svibnja, i to „Milan Popović na sudu prijetio: Uzet ću ti Aleksandra“ i „Popović u centru za socijalnu skrb: skinite me s one stvari!“, kao i tekst „Milan Popović prijavio Severinu zbog zanemarivanja djeteta“ od 1. prosinca 2016. U prijavi je naveden još niz tekstova vezanih uz borbu navedenih roditelja za skrbništvo nad djetetom. Vijeće je odlučivalo o svakom tekstu, no donijelo je i opći zaključak za sve prijavljene medije *„Kako su unatoč odnosu roditelja Milana Popovića i Severine Kojić prema privatnosti vlastitog djeteta, te iako su oni oboje osobe za koje postoji zanimanje javnosti, koje oni i sami potiču, mediji imali i imaju obvezu voditi računa o najboljim interesima djeteta.“*.[67] U gotovo svim tekstovima senzacionalistički se pisalo o borbi za skrbništvo i uopće nije vođena briga o dobrobiti maloljetnog djeteta. U spomenutim tekstovima Milan Popović je prozvao novinarke za iznošenje detalja iz tajnog sudskog postupka, o čemu Vijeće nije moglo odlučivati. Bilo da

[66] old.hnd.hr, Zaključci 17. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 23. veljače 2017., Davorin Horak vs Dubravko Wurtzberger

[67] old.hnd.hr, Zaključci 18. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 16. ožujka 2017.

je riječ o djetetu poznatih roditelja ili onih koji uopće nisu poznati javnosti, novinari su dužni voditi brigu o dobrobiti djeteta kada pišu o određenim slučajevima.

Zanimljivo je da je 2017. godine izrečena opomena sada već bivšem predsjedniku HND-a Saši Lekoviću. Prijavila ga je Vedrana Milas zbog nastupa i komentara na svom profilu na društvenoj mreži, a vezano uz nju i Velimira Bujanca. Taj njegov komentar koji je bio javno dostupan na društvenoj mreži prenijeli su neki portali, a u njima Leković piše *„za Vedranu Milas da je patološka lažljivica i prevarantica, a za Velimira Bujanca da je notorni manipulator i huškač“*.[68] Leković je u svojem očitovanju priznao da je pretjerao, no nije se ispričao onima za koje je to izrekao. Činjenica je da ga je prijavila bivša supruga, pa je on cijelu prijavu okarakterizirao da je motivirana *„primarno privatnim razlozima“*.[69] Iako je u to vrijeme bio i predsjednik HND-a, Vijeće ga je opomenulo da ne smije vrijeđati i kršiti Kodeks, što je loš primjer ostalima. No bilo je i izdvojenih mišljenja koja su govorila o tome da je riječ o privatnom obračunu bivših supružnika na njihovim Facebook profilima.

Pučka pravobraniteljica reagirala je na tekst „Dno dna u hrvatskoj politici 2016.“ autora Ivice Marijačića objavljenog u Hrvatskom tjedniku 29. prosinca 2016. Vijeće je zaključilo da je tekst napisan protivno profesionalnim novinarskim načelima. Pravobraniteljica ga je prijavila zbog *„bezobzirnog difamiranja osoba iz hrvatskog političkog i javnog života, redajući ih po nekom svom popisu za odstrel“*.[70] Među prozvanima u tom tekstu bila je Urša Raukar, koja je reagirala preko pravobraniteljice, bivši hrvatski predsjednici, Rade Šerbedžija i drugi. Autor je s lakoćom prišivao razne pogrdne etikete onima o kojima je pisao, istaknulo je Novinarsko vijeće časti.

Agencija za elektroničke medije zbog fotomontaže je prijavila portal dnevno.hr i to u vezi s tekstom „Milanka, objasni ovaj selfie - hrvatska političarka odjenula majicu sa četiri S“ objavljenom 15.veljače 2017. Vijeće je oštro osudilo objavljivanje fotomontaže kao izvorne fotografije jer je *„riječ o svjesnom i namjernom obmanjivanju javnosti, odnosno grubom kršenju samog temelja novinarskih univerzalnih načela a to je princip obveze objavljivanja točne, potpune i provjerene informacije“*.[71]

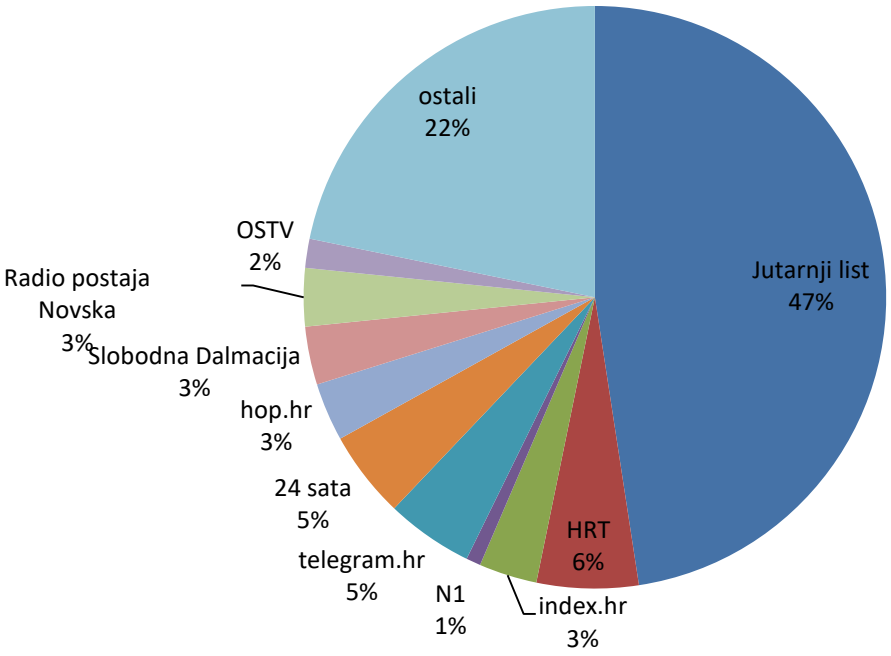
[68] old.hnd.hr, Zaključci 18. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 16. ožujka 2017., Vedrana Milas vs Saša Leković

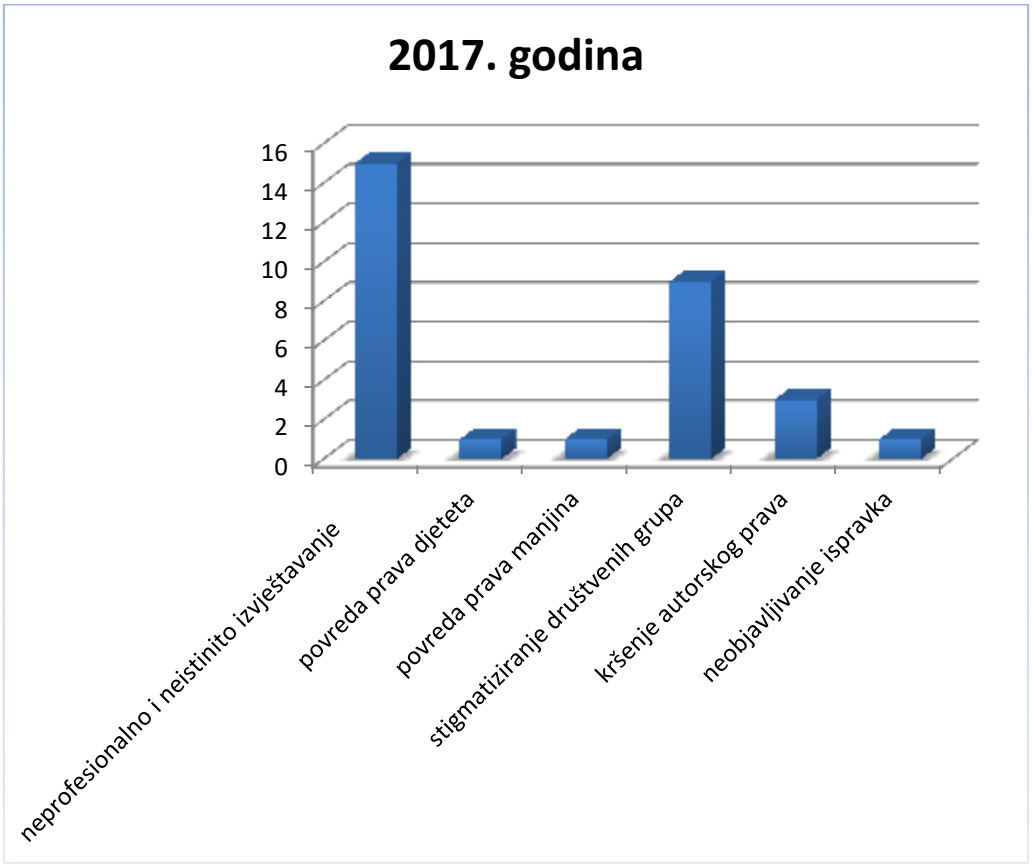
[69] Isto

[70] old.hnd.hr, Zaključci 18. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 16. ožujka 2017., pučka pravobraniteljica vs Ivica Marijačić

[71] old.hnd.hr., Zaključci 20. sjednice Novinarskog vijeća časti, održane 8. lipnja 2017., Agencija za elektroničke medije vs portal dnevno.hr

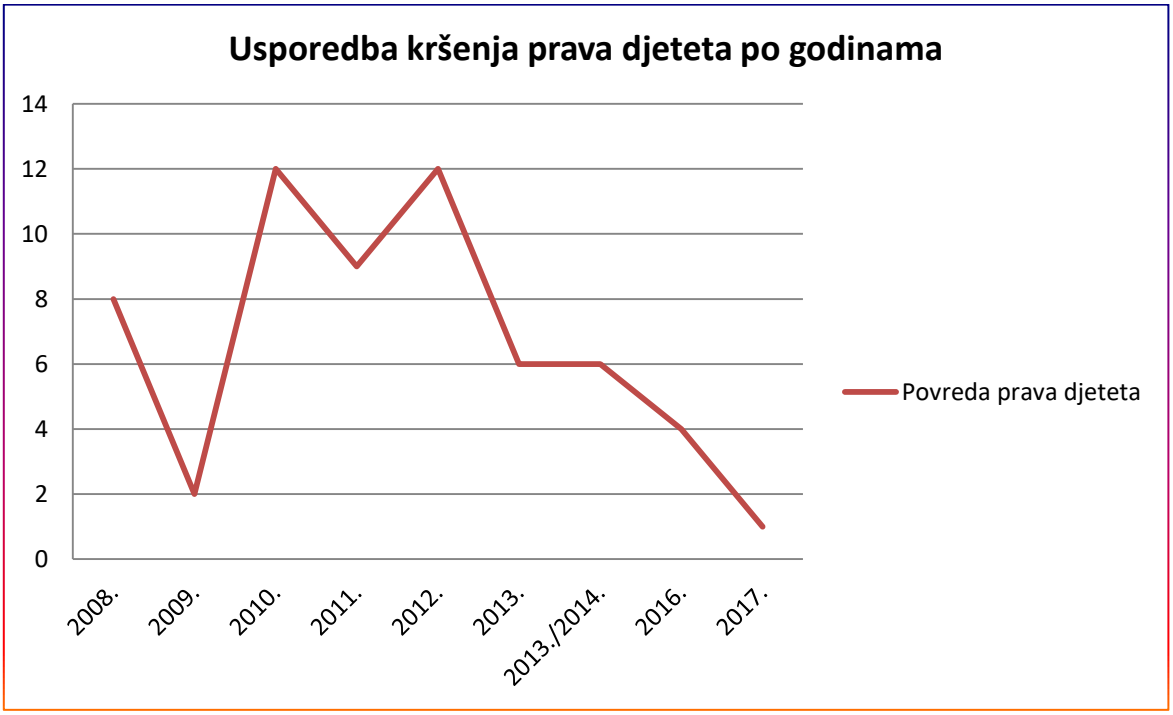
2017

ostali
22%
OSTV
2%
Radio postaja
Novska
3%
Slobodna Dalmacija
3%
hop.hr
3%
24 sata
5%
telegram.hr
5%
N1
1%
HRT
6%
index.hr
3%
Jutarnji list
47%

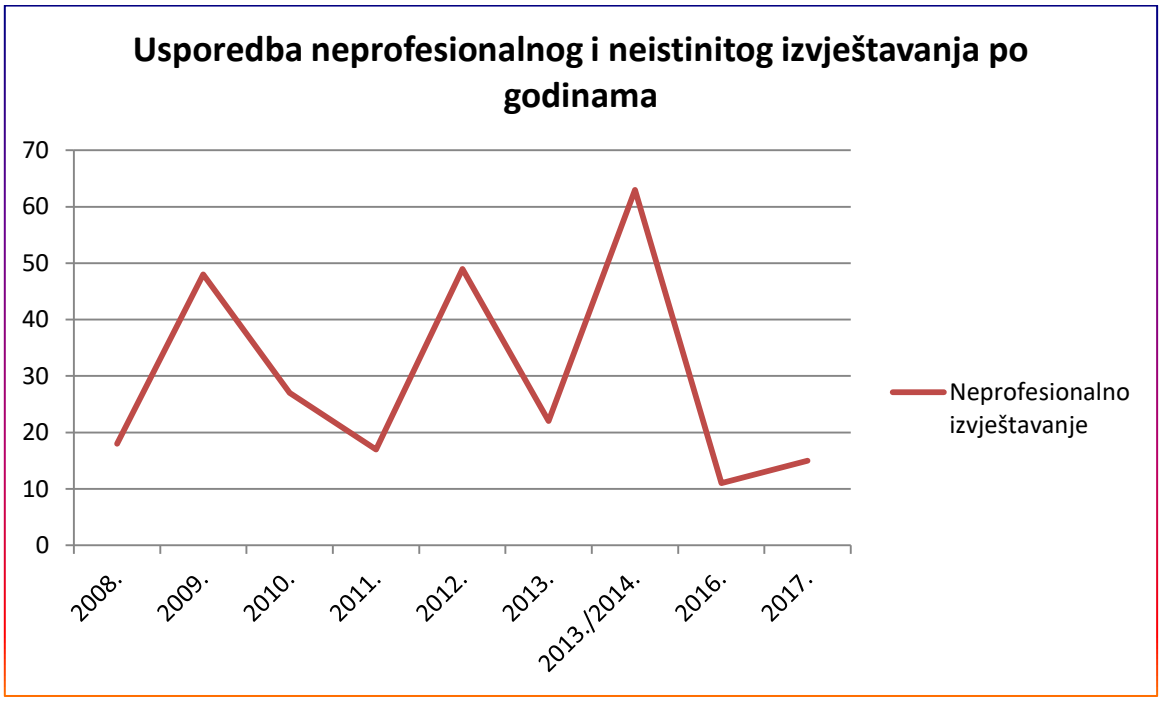

2017. godina
16
14
12
10
8
6
4
2
0
neprofesionalno i neistinito izvještavanje
povreda prava djeteta
povreda prava manjina
stigmatiziranje društvenih grupa
kršenje autorskog prava
neobjavljivanje ispravka

Usporedba najčešćih kršenja novinarskog Kodeksa časti u desetogodišnjem razdoblju (2008.-2017.)

Tijekom desetogodišnjeg razdoblja kontinuirano su se na razne načine kršila prava djeteta, što je posebno vidljivo u izvještavanju o žrtvama zlostavljanja. Iako se počeo štititi identitet djece zamagljivanjem fotografija, činjenica je da se na neizravan način često moglo zaključiti o komu je riječ (kroz otkrivanje imena roditelja, škole i razreda i sl.). Tako je dijete, kroz spominjanje u medijima, dodatno istraumatizirano. Među prijaviteljima kršenja prava djeteta često je bila pravobraniteljica za djecu. Kršenja su prijavljivali i centri za socijalnu skrb, ali i pojedinci. Najviše prijavljenih slučajeva povrede prava djeteta kroz kršenje etičkih normi novinarskog Kodeksa časti, bilo je 2010. i 2012., i to po dvanaest slučajeva u svakoj godini. Trend kršenja prava djeteta je u posljednjih nekoliko godina u opadanju, što je pohvalno za novinarsku struku. Djeca su u medijima sve zaštićenija, no nažalost, još uvijek se u utrci za senzacionalizmom i visokom nakladom događaju povrede njihovih prava.

Nažalost, neprofesionalnog, neobjektivnog i netočnog izvještavanja bilo je uvijek, a vjerojatno će se taj trend nastaviti i u budućnosti. Na tržištu je danas mnogo medija koji žele biti prvi i najbolji u objavljivanju vijesti i senzacija. U tomu posebno prednjače portali. Takvih prijava najviše je bilo u razdoblju 2013./2014. godina. Njih ukupno 63. U krivulji koja prikazuje taj dio kršenja novinarskog Kodeksa časti ističu se još 2009. i 2012. godina. Kategorija je to u kojoj je obuhvaćeno sve - od neobjektivnog i jednostranog izvještavanja, objavljivanja neistina, pretencioznog pisanja i sl. Danas na to utječu i mnogi urednici jer novinarima uvjetuju kratke rokove u kojima je nemoguće ispuniti sve zahtjeve. No, bez obzira na to, novinari ne bi smjeli popustiti pritiscima i svjesno kršiti etiku profesionalnog novinarstva, koja bi trebala biti iznad svega.

ZAKLJUČAK

Svaki novinar mora se voditi etikom svog novinarskog poziva, a pri tome paziti da ne krši neotuđiva prava pojedinaca, s jedne strane, i pravo javnosti na informaciju, s druge strane. Na medijskom tržištu, na kojemu je nažalost sve zastupljenija tabloidizacija i senzacionalizam, to nije nimalo lako. Zbog toga su česta kršenja etičkih kodeksa. Mediji, a s njima i novinari, autori tekstova, imaju ogromnu moć, a samo jedan tekst ili naslovnica zauvijek mogu uništiti nečiji ugled i život. Zbog toga je važno objaviti provjerenu i točnu informaciju. U desetogodišnjem razdoblju analizirala sam povrede Kodeksa časti hrvatskih novinara. Gotovo polovica prijava bila je odbačena jer prijavljeni novinari i urednici nisu povrijedili Kodeks. U primjerima sam isticala različite vrste kršenja, među kojima se često ponavljalo kršenje prava djeteta kroz otkrivanje identiteta na izravan i neizravan način. Neprofesionalizam, a s time i neprovjerene i neistinite informacije i dalje su u vrhu prijavljenih povreda Kodeksa časti hrvatskih novinara. Često se ponavljalo i diskriminacijsko izvještavanje o određenim skupinama u društvu. Samoregulacija, bez obzira na primjere, daje rezultate, pa je kroz to duže razdoblje vidljivo da se sve više novinara pridržava propisanih etičkih normi. Rijetko se izriču najteže mjere, a to je izbacivanje iz HND-a. Tek nakon pet godina, izbačeni član ima pravo ponovno zatražiti svoje učlanjenje u to strukovno društvo. Sloboda medija i sloboda izražavanja jesu imperativ, ali ne nanošenjem štete i uzrokovanjem nesagledivih posljedica koje može imati pojedinac o kojemu se piše. Stanje etičnosti u hrvatskim medijima nije idealno, no činjenica je da nije ni loše. Nažalost uvijek će biti novinara koji će bez obzira na sve kršiti etičke norme kako bi pridobili što više čitatelja ili gledatelja, pri tome ne vodeći brigu o temeljnim pravima onih o kojima pišu.

LITERATURA:

Sapunar, Marko. 1995. Osnove znanosti o novinarstvu. Zagreb:Epoha

Malović, Sjepan. 2003. Novine. Zagreb:Sveučilišna knjižara

Malović, Stjepan. 1998. Etika novinarstva. Zagreb:Izvori

Malović, Stjepan. 2004. „Ima li granice slobodi medija?“. Politička misao:Croatian political science review 41(1):32-41

Majstorović, Dunja. 2010. „Etički prijepori i vjerodostojnost dnevnih novina:analiza tekstova s naslovnica Jutarnjeg lista i Večernjeg lista“. Medijske studije 1(1):55-64

Novoselec, Petar. 1992. „Kažnjavanje novinara za krivična djela protiv časti i ugleda“. Pravni vjesnik 8 (1/4):69:79

Škaljac, Gordana. 2011. „Etički prijepori i javna televizija, Studija slučaja:emisija Otvoreno emitirana 21.siječnja 2010.“ Medijske studije 2 (3/4):106-117

Vilović, Gordana. 2003. „Istraživačko novinarstvo, tabloidizacija i etika“ Društvena istraživanja 12(6):957:974

Poler, Melita. 1998. „Što je novinarska etika'“ Medijska istraživanja 4:29-45

Plenković, Mario. 1990. „Novinarstvo u funkciji društvenog progresa“ Politička misao 27 (1):125-135

INTERNET:

http://www.hazud.hr/deklaracija-medunarodne-federacije-novinara-koja-sluzi-kao-eticki-standard-profesionalnog-ponasanja-novinara/ (posjećeno 15.travnja 2018.)

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2009_11_12_143.html (posjećeno 16.travnja 2018.)

www.hnd.hr/novinarsko-vijece-casti1(posjećeno 16.travnja 2018.)

www.hnd.hr/prijava-novinarskom-vijecu_casti (posjećeno 17.travnja 2018.)

Zaključci Vijeća časti s web stranice Hrvatskog novinarskog društva:

http://old.hnd.hr/hr/godisnjiizvjestajnvc2008/show/65937/index.html (posjećeno 23.5. 2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci3sjednice2008/show/65980/index.html (posjećeno 23.5. 2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci3sjednice2008/show/65976/index.html (posjećeno 23.5. 2018)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci6sjednice/show/65952/index.html (posjećeno 24.5.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci8sjednice/show/65914/index.html (posjećeno 24.5.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci13sjednice/show/65872/index.html
(posjećeno 24.5.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci13sjednice/show/65866/index.html
(posjećeno 24.5.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci13sjednice/show/65870/index.html
(posjećeno 26.5.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci21sjednice/show/65777/index.html
(posjećeno 26.5. 2018)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci21sjednice/show/65787/index.html
(posjećeno 26.5.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci26sjednice/show/65734/index.html
(posjećeno 27.5. 2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci24sjednice/show/65754/index.html (posjećeno 1.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci24sjednice/show/65752/index.html
(posjećeno 1.6. 2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci27sjednice/show/65732/index.html (posjećeno 1.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/godisnjiizvjestajnvc2011/show/65931/index.html
(posjećeno 3.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci32sjednice/show/65704/index.html (posjećeno 5.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci32sjednice/show/65702/index.html (posjećeno 5.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci33sjednice/show/65698/index.html (posjećeno 6.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci33sjednice/show/65695/index.html (posjećeno 6.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci33sjednice/show/65693/index.html (posjećeno 6.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci6sjednice2012/show/66188/index.html
(posjećeno, 7.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci7sjednice2012/show/66194/index.html
(posjećeno 7.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/polgodisnjiizvjestajnvc2013/show/66957/index.html
(posjećeno, 7.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci10sjednice2013/show/66779/index.html
(posjećeno, 7.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci11sjednice2013/show/66753/index.html
(posjećeno, 7.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci13sjednice2013/show/66994/index.html (posjećeno, 8.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci19sjednice2014/show/67513/index.html (posjećeno, 8.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci19sjednice2014/show/67510/index.html (posjećeno, 8.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci20sjednice2014/show/67596/index.html (posjećeno, 8.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci21sjednice2014/show/67894/index.html (posjećeno, 8.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci26sjednice2015/show/68092/index.html (posjećeno, 10.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljucci26sjednice2015/show/68086/index.html (posjećeno, 10.6.2018.)

http://www.hnd.hr/zakljucci-2-sjednice-novinarskog-vijeca-casti-odrzane-18-lipnja-2015 (posjećeno, 10.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljuccinastavka2sjednice2015/show/68362/index.html (posjećeno, 10.6.2018.)

http://old.hnd.hr/hr/Zakljuccinastavka2sjednice2015/show/68361/index.html (posjećeno, 10.6.2018.)

http://www.hnd.hr/silvano-bolcic-vs-portal-hop-hr (posjećeno, 12.6.2018.)

http://www.hnd.hr/pravobraniteljica-za-djecu-vs-hajdi-karakas-jakubin (posjećeno, 12.6.2018.)

http://www.hnd.hr/centar-za-mirovne-studije-vs-zeljka-drljic (posjećeno, 12.6.2018.)

http://www.hnd.hr/milan-popovic-vs-ivana-prgomet-ana-lukicek (posjećeno, 12.6.2018.)

http://www.hnd.hr/pucka-pravobraniteljica-vs-ivica-marijacic (posjećeno, 12.6.2018.)

http://www.hnd.hr/agencija-za-elektronicke-medije-vs-portal-dnevno-hr (posjećeno, 12.6.2018.)

PRILOG

KODEKS ČASTI HRVATSKIH NOVINARA

OPĆA NAČELA

Pravo na točnu, potpunu i pravovremenu informaciju te slobodu mišljenja i izražavanja misli jedno je od temeljnih prava i sloboda svakog ljudskog bića, bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, rođenje, naobrazbu, društveni položaj ili druge osobine. Iz tog prava javnosti da bude upoznata s činjenicama i mišljenjima proizlazi i cjelina obveza i prava novinara. U svom su radu novinari dužni braniti ljudska prava, dostojanstvo, slobode i vrijednosti, uvažavati pluralizam ideja i nazora, opirati se svim oblicima cenzure, pridonositi jačanju pravne države i kao dio javnosti sudjelovati u demokratskoj kontroli moći i vlasti. Novinari se pridržavaju Ustava i zakona Republike Hrvatske, njeguju kulturu i etiku javne riječi i uvažavaju civilizacijska dostignuća i vrijednosti. Njihova je obveza pridržavati se profesionalnih etičkih načela. Ovim se Kodeksom utvrđuju ta načela te štite neotuđiva prava pojedinaca i pravo javnosti na informaciju.

NOVINARSKI POZIV

1. U svom se djelovanju novinari vode etikom novinarskog poziva. Oni čuvaju ugled, dostojanstvo i integritet svoje profesije, međusobno surađuju i njeguju kolegijalne odnose i profesionalnu solidarnost.

2. Polazeći od načela da su u demokratskom društvu javna glasila slobodna, samostalna, istraživačka i otvorena za različita i raznolika mišljenja, novinar za svoj rad snosi odgovornost pred javnošću, zakonom i svojom profesionalnom organizacijom. Iznošenjem vlastitog i kritičkog stajališta u traganju za istinom, kao osnovnim načelom u profesionalnom radu, novinar aktivno sudjeluje u stvaranju javnog mnijenja i kolektivnom rasuđivanju o temama od javnog interesa.

3. Novinar ima pravo i dužnost odbiti radni zadatak koji je u suprotnosti s profesionalnim etičkim standardima novinarskog posla.

4. Rad novinara podliježe kritici javnosti. Novinari i uredništva obvezni su pažljivo se i kritički odnositi prema svim primjedbama i preporukama koje im se upućuju.

PROTOK INFORMACIJA

5. Pravo je i dužnost novinara zauzimati se za slobodan protok informacija. Novinar je obvezan iznositi točnu, potpunu i provjerenu informaciju. On kritički prosuđuje izvore informacija i u pravilu ih navodi. Ima pravo i ne otkriti izvor informacije, ali za objavljeni podatak snosi odgovornost.

6. U svim novinarskim prilozima, pa tako i u komentarima i polemikama, novinar je dužan poštovati etiku javne riječi i kulturu dijaloga te uvažavati čast, ugled i dostojanstvo osoba ili skupina s kojima polemizira. Kada izvještava o temama o kojima postoje različita relevantna stajališta, a posebice kada se iznose optužujući navodi, novinar nastoji sva ta stajališta predstaviti javnosti.

7. Novinar ima pravo slobodnog istraživanja svih činjenica od javnog interesa, kao i pravo pristupa svim s njima povezanim izvorima informacija. Ako mu je neopravdano uskraćena tražena informacija od javnog interesa, ima pravo o tome obavijestiti javnost. Plaćanje za dobivanje informacije i suradnja s izvorom koji očekuje plaćanje ili bilo koje druge protuusluge u zamjenu za informaciju dopustivi su samo ako je riječ o jedinom načinu dobivanja informacije od iznimnog javnog interesa.

8. Novinar ne smije zloupotrijebiti povjerenje uspostavljeno s izvorom informacije. Pravnu ili fizičku osobu koja novinaru daje informaciju novinar mora upoznati u kojem će mediju i kojem kontekstu ta informacija biti objavljena. Smisao izjava i intervjua novinar ne smije iskrivljavati, ni izravno, niti izvlačenjem iz konteksta. Autorizacijom se podrazumijeva isključivo potvrda autentičnosti sadržaja intervjua. Oprema intervjua ne podliježe autorizaciji. Jednom autoriziran intervju smatra se konačnim.

9. Prikupljajući informacije novinar se ne smije služiti metodama protivnima ovom Kodeksu, osim ako nema drugog načina doći do informacije od iznimnog javnog interesa. Nedopustivi su pokušaji iznude informacije zastrašivanjem, prijetnjama, ucjenama i drugim oblicima prisile.

10. Novinar poštuje zakonske odredbe o tajnosti podataka i embargo na objavljivanje informacije. Kršenje tih ograničenja dopušteno je jedino ako su ona zloupotrebljena kako bi se spriječilo objavljivanje informacija od iznimnog javnog interesa.

11. Novinar poštuje autorstvo drugih novinara i ostalih sudionika u javnom informiranju. U svojim prilozima navodi izvore kojima se koristio. Plagijat je nespojiv s novinarskom etikom.

12. Ako je novinar objavio netočnu informaciju, dužan ju je u najkraćem mogućem roku ispraviti. Ispravak treba nastojati objaviti na istom ili jednakovrijednom mjestu medijskog prostora i na isti ili jednakovrijedan način na koji je bila objavljena informacija na koju se ispravak odnosi. Isto vrijedi i za sve druge postupke kojima su prekršena načela ovog Kodeksa.

TEMELJNA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE

13. Novinari u svom djelovanju poštuju, štite i promiču temeljna ljudska prava i slobode, a osobito načelo jednakosti svih građana. Posebna se odgovornost očekuje kad se izvještava ili komentira prava, potrebe, probleme i zahtjeve manjinskih društvenih skupina. Informaciju o rasi, boji kože, vjerskoj ili nacionalnoj pripadnosti, životnoj dobi, spolu, seksualnoj orijentaciji, rodnom izražavanju, bilo kojoj fizičkoj ili mentalnoj osobini ili bolesti, bračnom stanju, životnom stilu, društvenom položaju, imovinskom statusu ili razini obrazovanja novinar navodi samo ako je ona izrazito relevantna u kontekstu u kojem se iznosi. Nedopustivo je koristiti stereotipe, pejorativne izraze, ponižavajuće prikazivanje, kao i svaki drugi oblik izravnog ili neizravnog poticanja ili podržavanja diskriminacije.

14. Novinar treba štititi čovjekovu intimu od senzacionalističkog i svakog drugog neopravdanog otkrivanja u javnosti. Obvezan je poštovati svačije pravo na privatnost. Nedopustivo je bez njihovog dopuštenja snimati osobe u okruženju u kojem se opravdano očekuje privatnost. Narušavanje nečije privatnosti mimo njegove volje i znanja dopušteno je samo ako je opravdano iznimnim javnim interesom.

15. Posebna se pozornost, obazrivost i odgovornost zahtijeva pri izvještavanju o samoubojstvima, nesrećama, osobnim tragedijama, bolestima, smrtnim slučajevima i nasilnim djelima. Novinar treba izbjegavati intervjuiranje i prikazivanje osoba koje su izravno ili neizravno pogođene tim događajima, osim kada je riječ o iznimnom javnom interesu. U tom je slučaju novinar dužan voditi računa o časti, ugledu i dostojanstvu osoba o kojima izvještava.

16. Vijesti o samoubojstvima i pokušajima samoubojstava se ne naglašavaju te ih treba svesti na najmanju moguću mjeru, uz poseban obzir kad je riječ o djeci. Potrebno je pridržavati se stručnih smjernica za izvještavanje o samoubojstvima.

17. U prilozima o sudskim postupcima treba poštovati ustavno načelo pretpostavke nedužnosti optuženika te dostojanstvo, integritet i osjećaje svih stranaka u sporu. U kaznenim su postupcima novinari dužni poštovati pravo na zaštitu identiteta zaštićenih svjedoka, pouzdanika, zviždača i oštećenika, koji ne smiju otkriti bez njihovog pristanka, osim u slučajevima od iznimnog javnog interesa.

18. Baveći se političkim sukobima novinar uvažava građanska prava i slobode sudionika te osnove demokratskog političkog sustava. Pritom nastoji zadržati primjerenu profesionalnu distancu.

19. Novinar ne smije intervjuirati niti fotografirati dijete (do 14 godina) bez njegovog pristanka i bez nazočnosti i pristanka roditelja ili druge odrasle osobe odgovorne za dijete. Ako takav pristanak i postoji, nedopustivo je intervjuiranje ili fotografiranje djeteta kojim bi mogla biti ugrožena njegova dobrobit. Isto vrijedi i za bilo koji drugi postupak kojim se izravno ili neizravno otkriva identitet djeteta. Dobrobit djeteta nadređena je javnom interesu.

20. Novinar ne smije otkriti identitet djeteta ili maloljetnika uključenog u slučajeve seksualnog zlostavljanja ili bilo kojeg drugog oblika nasilja ili kaznenog djela, bez obzira je li dijete ili maloljetnik svjedok, žrtva, osumnjičenik ili okrivljenik. Medijski prilozi o takvim slučajevima ne smiju omogućiti identifikaciju djeteta ili maloljetnika. Identitet djeteta ili maloljetnika dopušteno je otkriti samo iznimno, kada je to u javnom interesu i ne ugrožava dobrobit djeteta ili maloljetnika, te uz pristanak roditelja ili skrbnika djeteta ili maloljetnika, ili kada to radi dobrobiti djeteta traže državna tijela.

SAMOSTALNOST PROSUĐIVANJA

21. Novinar se ne smije baviti poslovima koji bi mogli ugroziti njegovu neovisnost, objektivnost i samostalnost prosuđivanja, narušavajući njegov novinarski dignitet. Mora izbjegavati situacije koje bi ga mogle uvući u sukob interesa i zaprijetiti njegovom osobnom ugledu i ugledu novinarske profesije. Novinar ne prihvaća darove, usluge, nagrade, plaćena putovanja, dodatno zapošljavanje, rad u politici i druge pogodnosti koje bi mogle umanjiti ili dovesti u pitanje njegovu vjerodostojnost, kao i vjerodostojnost novinarske profesije. Treba izbjegavati i sve druge situacije koje mogu stvoriti dojam o njegovoj pristranosti. Ako se nađe u sukobu interesa, mora ga otkriti javnosti. Novinar je dužan oduprijeti se svim oblicima pritisaka pojedinaca ili skupina da utječu na njegovo izvještavanje te o takvim pokušajima ima pravo obavijestiti javnost.

22. Novinar, kao i svaki građanin, ima pravo na političko i drugo opredjeljenje. On, međutim, u svom djelovanju zauzima profesionalnu distancu prema aktualnim zbivanjima, što je jedan od preduvjeta za objektivno i profesionalno izvještavanje o događajima.

23. Novinar ne smije objavljivati informacije radi stjecanja osobne materijalne koristi. Dok javnost nije o njima obaviještena, novinar ne smije za osobne interese upotrijebiti informacije o financijskim kretanjima koje je dobio novinarskim djelovanjem. Ako trguje vrijednosnim papirima o kojima izvještava, mora to otkriti javnosti.

24. Novinar ne smije biti autorom oglasa i drugih propagandnih priloga, jer to dovodi u sumnju njegovu profesionalnu nepristranost. Isto vrijedi i za svaki drugi oblik sudjelovanja u reklamnim i propagandnim aktivnostima.

UREDNIČKA ODGOVORNOST

25. Urednici novinskih izdanja, radijskih i televizijskih programa, kao i elektroničkih publikacija koje objavljuju novinarske priloge, dužni su pridržavati se profesionalnih etičkih načela koja vrijede za sve novinare. Njihova je odgovornost da i oglasi, pisma čitatelja, kao i svi drugi nenovinarski tekstualni, vizualni i zvukovni sadržaji izdanja koja uređuju budu u skladu s etičkim i zakonskim načelima javnog priopćavanja. U elektroničkim publikacijama u kojima korisnici izravno objavljuju tekstualne, vizualne ili zvukovne sadržaje urednici su dužni osigurati mehanizme koji će onemogućiti ili barem ograničiti objavljivanje etički i zakonski neprihvatljivih sadržaja. Ako dođe do njihovog objavljivanja, dužni su ih u najkraćem mogućem roku ukloniti iz izdanja.

26. Urednik ne smije od novinara zatražiti da radi protiv profesionalnih etičkih načela.

27. Novinarski prilozi kojima je skraćivanjem ili drugim uredničkim intervencijama bitno izmijenjen smisao mogu se objaviti samo uz suglasnost autora. Dođe li do nesuglasnosti, autor ima pravo povući svoj prilog ili potpis. Za novinarski prilog objavljen bez imena ili inicijala autora ili pod pseudonimom, kao i za onaj koji potpisuje više autora, odgovara urednik.

28. Urednik odgovara za cjelokupnu tekstualnu, vizualnu i zvukovnu opremu novinarskog priloga. Oprema mora vjerno izražavati sadržaj novinarskog priloga.

29. Ako je u novinskom izdanju, radijskom ili televizijskom programu ili elektroničkoj publikaciji objavljena netočna ili u bitnome nepotpuna informacija, ili informacija kojom su na neki drugi način prekršene odredbe ovog Kodeksa, svatko tko je izravno ili neizravno stvarno ili potencijalno oštećen objavom te informacije ima pravo na ispravak. Stajalište novinara i stajališta drugih osoba prenesena u novinarskom prilogu ne podliježu pravu na ispravak.

30. Ispravak se, u dijelu koji se izravno odnosi na netočnu ili u bitnome nepotpunu informaciju, mora objaviti bez promjena i dopuna, na istom ili jednakovrijednom mjestu medijskog prostora i na isti ili jednakovrijedan način na koji je bila objavljena informacija na koju se ispravak odnosi. Ispravak se može objaviti u skraćenom ili izmijenjenom obliku samo ako na to pristane podnositelj zahtjeva. Ispravak se mora objaviti na način da je razvidno kako je riječ o ispravku te se bez suglasnosti podnositelja zahtjeva ne smije objaviti među reagiranjima ili pismima čitatelja, odnosno gledatelja i slušatelja. U elektroničkim publikacijama ispravak i informacija na koju se on odnosi moraju biti međusobno povezani poveznicama. Dužnost je urednika osigurati da ispravak bude objavljen u najkraćem mogućem roku. Komentar ili odgovor na ispravak ne smije biti objavljen zajedno s ispravkom u istom izdanju medija.

31. Prikriveno oglašavanje i promidžbeni novinarski prilozi nisu dopušteni Nedopušteno je i prepletanje i povezivanje novinarskih priloga i oglasa. Bili plaćeni ili besplatni, oglasi, kao i sve plaćene informacije, moraju se jasno i nedvojbeno razlikovati od novinarskih priloga.

ZAVRŠNE ODREDBE

Novinar koji radi u skladu s ovim Kodeksom uživa podršku svog uredništva i svoje profesionalne organizacije. Statutom Hrvatskog novinarskog društva određene su sankcije za povredu Kodeksa. Redakcijskim se aktima utvrđuje i odgovornost za primjenu Kodeksa na novinare koji nisu članovi HND-a. Za zaštitu i primjenu Kodeksa nadležno je Novinarsko vijeće časti HND-a. Ovaj Kodeks stupa na snagu danom usvajanja na 50. skupštini Hrvatskog novinarskog društva, održanoj 27. studenog 2009. u Opatiji.

Predsjednik Hrvatskog novinarskog društva

Zdenko Duka